NUMMER 26. DONDERDAG 27 JUNI 1929. 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Jaarlijksche Algemeene Vergadering te Breda. — De Middelbare Technische Hoogeschool te Dordrecht (met foto). — Het Huldeblijk aan de Minahassa. — Balische Herinneringen, door L. D. Petit. (2. Van een doode en een begrafenis). — Van Week tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn. II. Breda. — Mededeelingen: I. Van de Redactie. II. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 19 tot 26 Juni.

De Algemeene Vergadering te Breda.

Omtrent de vergadering zelve is bereids het een en ander in de bladen medegedeeld geworden. Daarmede is wel het voornaamste van dien jaarlijkschen dag van samenkomst ter algemeene kennis gebracht — de middenmoot — maar dan toch niet meer dan een gedeelte van dien dag, op welken, naar goed oud gebruik, getracht wordt — en met succes — het aangename aan het nuttige te paren. En om dit nu maar dadelijk te adstrueeren, moge dienen dat onze landdag den 22en Juni j.l. in Breda, bizonder geslaagd is. Meer in bizonderheden het volgende: Na samenkomst om 11 uur in het restaurant „de Schuur", begaf men zich, t.w. het Hoofdbestuur, het Afdeelingsbestuur van Breda, de afgevaardigden en leden, ook uit andere afdeelingen, zoomede de belangstellenden, in welken groep de H.H. Generaals Snijders, van Everdingen (Gouverneur der Kon. Mil. Academie) en Prins opgemerkt werden, — naar het Gemeentehuis, waar de officieele ontvangst plaats had. Na de welkomstrede van den Burgemeester, den heer Mr. Dr. van Sonsbeek,, beantwoord door den Alg. Voorzitter der Vereeniging, den heer Zuyderhoff, bleef men nog eenige oogenblikken ongedwongen bijeen, om vervolgens terug te keeren naar „de Schuur", waar ten ongeveer 1 uur de algemeene vergadering een aanvang nam. De notulen daarvan verschijnen binnenkort in ons blad, zoodat voor het behandelde ter vergadering — welke vlot verliep — naar die publicatie mag worden verwezen. Het officieele gedeelte van den dag was hiermede beëindigd en vereenigde men zich aan een gezellig noenmaal met, voor dessert, de vermaarde, overheerlijke Bredasche aardbeien!

Het bezoek daarna aan het Ethnographisch Museum der Kon. Mil. Academie, was in hooge mate belangwekkend en ook dat aan een gansch andere instelling, de bierbrouwerij „De Drie Hoefijzers", waar de congressisten allervriendelijkst ontvangen werden door de Directie, die hen in staat stelde dit op de meest moderne leest geschoeide bedrijf in oogenschouw te nemen.

Met deze attracties was de namiddag voorbijgegaan en wees de klok bijna 6 uur aan toen men, na een auto-tocht om de stad heen, de laatste pleisterplaats, Concordia, bereikte. Voor de rijsttafel! Een ruim 70-tal dames en heeren zaten hierbij aan. De Algem. Voorzitter der Vereeniging, de heer Zuyderhoff, de Burgemeester van Breda, de heer Mr. Dr. van Sonsbeek — jongste lid der Vereeniging — en de Voorzitter der afdeeling Breda, de heer van Stenis, spraken achtereenvolgens vriendelijke en op het feit van den dag toepasselijke woorden. Alle aanzittenden waren vol lof voor de groote welwillendheid, waarmede de echtgenoote van een der Bredasche bestuursleden, de zorgen voor dezen maaltijd op zich genomen had, voor de uitmuntende bereiding onder haar toezicht van dezen buitengewoon smakelijken Indischen disch. Aan mevrouw Oxenaer-Dezentjé een woord van hulde en erkentelijkheid!

Deze in de beste stemming doorgebrachte dag eindigde met een dansje onder Krontjong-muziek van een gezelschap cadetten der Academie dat, te dezer plaatse, gaarne mede een woord van dank gebracht wordt.

Met de woorden van groote waardeering door den Algemeenen Voorzitter in diens tafelrede gesproken tot het Bestuur der afdeeling Breda en waarbij hij zich in 't bijzonder richtte tot den voorzitter, den heer van Stenis, die, voor het welslagen van dezen dag zooveel bijgedragen had, vertolkte hij de gevoelens van alle aanwezigen die zich dezen Vereenigingsdag, in den besten zin van het woord, nog lang zullen herinneren.

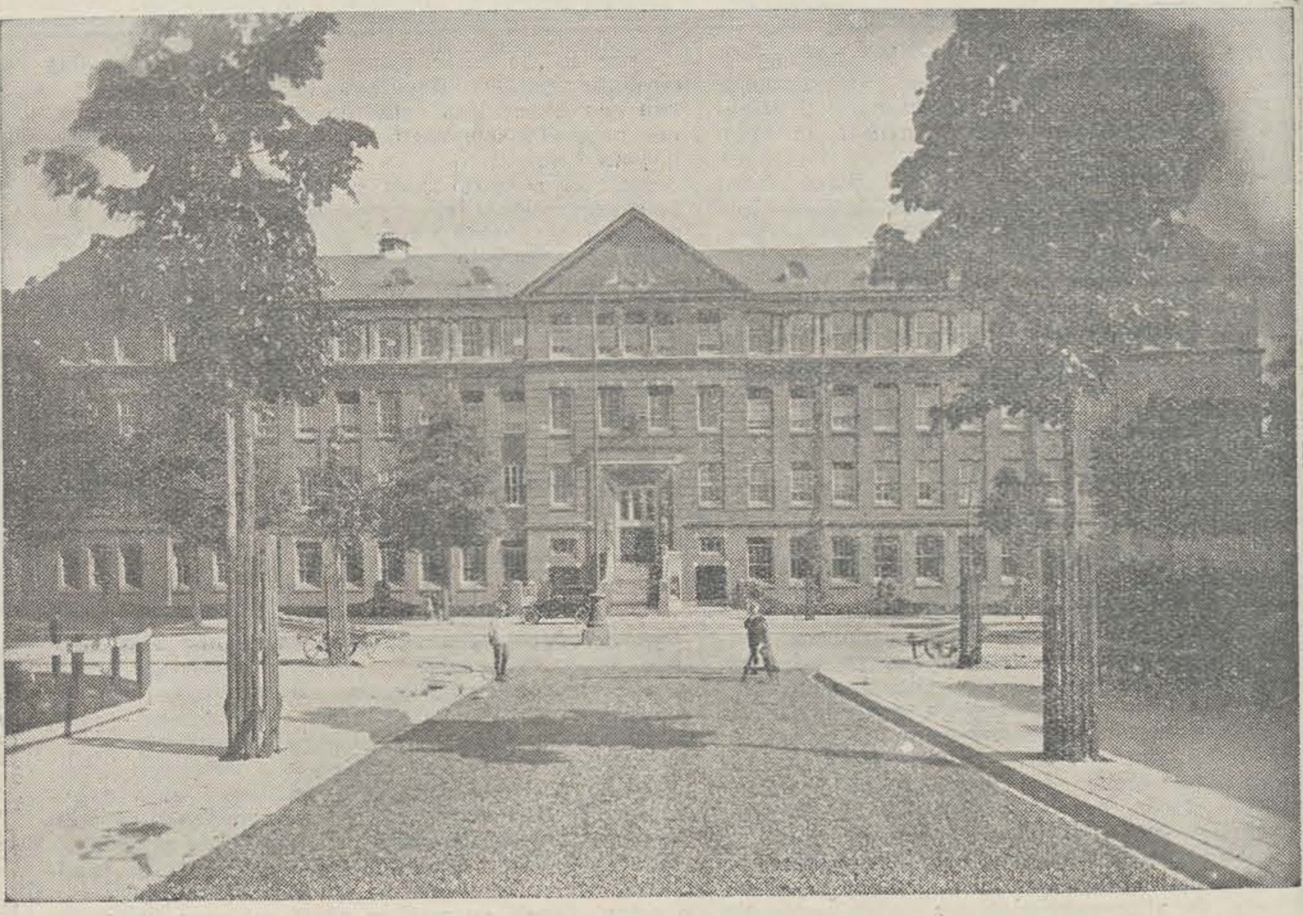
De Middelbare Techn. School te Dordrecht.

Als gevolg van de sedert eenige decennia gestadige toeneming der bevolking van ons land, hebben de groote en kleine steden, maar de eerste vooral, een uitbreiding ondergaan, welke, bij enkele, aanzienlijke afmetingen aangenomen heeft.

Dordrecht, de oude handel- en industriestad, vóór 40 à 50 jaar nog de eeuwenoude, welhaast onveranderde veste, is aan dit verschijnsel niet ontkomen, dat voor haar gepaard ging met een verjonging harer levensbronnen, de handel, de nijverheid, de scheepsbouw. Het stadsgebied is aan de landzijde sterk uitgegroeid en het nieuwe complex van straten, lanen en parken sluit op zeer geslaagde wijze aan bij het bestaande stadsgedeelte. Het is in een dier fraai aangelegde, goed onderhouden lanen — de Oranje-laan — dat een monumentaal gebouw verrezen is, de Middelbare Technische School voor Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Scheepsbouwkunde, Suikerindustrie en Chemische techniek.

Bekend is, hoe door de groeiende welvaart — het rampzalige intermezzo van een vierjarigen wereldoorlog buiten beschouwing gelaten — hier te lande de behoefte zich deed gevoelen aan meer en beter theoretisch en practisch onderricht als steun voor de daadwerkelijke toepassing in bedrijven en ondernemingen. Aan een bevrediging dier behoeften viel, op straffe van achteruitgang, niet te ontkomen. Bekend is evenzeer, dat toen dit probleem een steeds dringender oplossing vorderde, de van oudsher belangrijke koopstad Dordrecht niet aarzelde om aan dien tijdeisch tegemoet te komen en zij, als schakel tusschen het Hooger Technisch Onderwijs en het Ambachtsonderwijs, de inrichting in hoofde dezer regelen genoemd, in het leven riep. Het feit, dat het peil waarop Handel en Nijverheid in Nederland die totstandkoming noodzakelijk maakte, dat de jongelingschap niet meer aangewezen mocht zijn op buitenlandsche Technicums, dat, bereids een Middelbare Technische School voor de bouwvakken bestond, het vormde redenen te over, met vele andere nog, om de hand aan den ploeg te slaan. En zoo geschiedde. Een beroep op den burgerzin der Dordtsche Burgerij om te geraken tot de oprichting van een Instituut, waar zij, die zich voor een werkkring op fabriek, werf of constructiebureau wilden bekwamen, een theoretische en practische opleiding konden vinden, bleek, — als trouwens verwacht werd — niet tevergeefs gedaan te zijn. Binnen zeer korten tijd was het benoodigde kapitaal door voornamelijk Dordtsche ingezetenen bijeengebracht. Eén naam verdient in dit verband bijzondere vermelding: het is die van Ir. J. A. Stoop.

Aan den buitenkant van de stad verrees in 1911 een statig, naar moderne eischen ingericht schoolgebouw, een sieraad van de stad, op een terrein dat thans — 1929 — nagenoeg 6000 M². beslaat. Het is gebouwd door wijlen den Architect Ed. Cuypers en werd in 1913 geopend door den toenmaligen

Voorzijde van het gebouw der Middelb. Techn. School te Dordrecht

Minister van Binnenlandsche Zaken, Mr. Th. Heemskerck.

Intusschen waren de lessen reeds in September 1911 aangevangen kunnen worden — zij het met toen nog onvolledig leerplan. Als hiervoren reeds werd aangeduid is de school bestemd voor degenen, die in de Industrie een bestaan wenschende te vinden, daartoe een voldoende wetenschappelijke opleiding verlangen om aldus toegerust een leidende plaats te kunnen innemen in het particulier bedrijf tusschen den ingenieur en den werkman, of om als chef van middelmatige bedrijven zelfstandig op te treden.

Eenmaal in het bezit van het einddiploma, kan dan ook met goede kans gesolliciteerd worden naar betrekkingen in Staats- en Gemeentedienst, bij Stoom- en Scheepvaartmaatschappijen en ook bij Cultuurondernemingen in Oost- en West-Indië, daar de Indiën in industrieelen zin zich voortdurend blijven ontwikkelen en nieuwe takken van nijverheid ontspruiten. In dit verband diene dat de directie door hare uitgebreide betrekkingen met de industrie, in de gelegenheid is jongelieden een plaatsing te bezorgen.

Is met het vorenstaande, zeer in 't kort, het doel der School aangegeven, over de inrichting zelve, de leergangen en het leerplan, kortom over het onderwijs en de methode, welke daarbij gevolgd wordt, kan in deze regelen, welke de bedoeling hebben om voor zooveel nog noodig dit belangrijke instituut onder de algemeene aandacht, in het bijzonder onder die onzer leden, te brengen, niet worden uitgeweid. Belanghebbenden vervoegen zich te dien einde tot de Vereeniging van Middelbaar Technisch Onderwijs, Oranje-laan 12, Dordrecht, of tot den directeur der School, den heer Ir. H. de Groot, wiens welwillendheid ons tot dit overzicht in staat stelde.

Een uitzondering hierop dient gemaakt te worden voor de „eischen van toelating". Aan het prospectus wordt dienaangaande het volgende ontleend:

„Om toegelaten te worden als leerling in de eerste klasse der school, zal in het algemeen uit het afleggen van een toelatingsexamen moeten blijken, dat de leerling voldoende onderlegd is om het onderwijs van de M.T.S. te kunnen volgen.

Jongelui, die met vrucht de drie laagste klassen der H.B.S. gevolgd hebben en ook zij, die in het bezit zijn van het M.U.L.O.-Diploma B., mits de laatsten *extra* lessen genomen hebben in Natuurkunde en Teekenen, kunnen aan de hierna te vermelden exameneischen voor jongelui met *theoretische* vooropleiding voldoen.

In den regel wordt aan jongelui, die zonder onvoldoenden zijn bevorderd tot de 4e klasse eener erkende H.B.S. met 5-jarigen cursus, die het recht heeft om voor het eind-diploma het schriftelijk examen af te nemen, vrijstelling van het toelatingsexamen verleend.

De geheele vooropleiding van den cand.-leerling wordt vermeld op het *formulier van aangifte*, dat zich bevindt in het programma en dat *voor* het toelatingsexamen ingevuld aan het adres der school moet worden opgezonden.

Candidaat-leerlingen die *geene* practische vooropleiding in fabriek of ambachtschol hebben genoten, zullen, tenzij vrijstelling kan worden verleend, examen moeten afleggen in Rekenkunde, Algebra, Planimetrie, Natuurkunde, Nederlandsch, Fransch, Duitsch en Engelsch, Handteekenen en Lijnteekenen.

Aan de candidaat-leerlingen, die *wel* een practische vooropleiding hebben genoten worden *geringere* eischen gesteld, daarentegen enkele andere van practischen aard.

In verband met de verschillende eischen van toelating, krijgen de twee categorieën leerlingen van de afdeeling *Werktuigbouwkunde*, het *eerste* en *tweede* jaar ten deele verschillende lessen.

Voor jongelui met een *practische* vooropleiding, die reeds eenige kennis hebben van *scheepsbouwkundig teekenen* is het mogelijk een schikking te maken, zoodat zij, na afgelegd examen plaats kunnen nemen in het eerste studiejaar der afdeeling *Scheepsbouwkunde*. Tot de afdeelingen *Suikerindustrie* en *Chemische Techniek* kunnen *alleen* worden toegelaten jongelui met eene *theoretische* vooropleiding."

Ten slotte zij aangeteekend, dat het onderwijs onder Regeerings-toezicht staat, dat het schoolgeld vastgesteld is op *f* 75.— per half jaar, bij vooruitbetaling te voldoen, waarvan aan min- of onvermogenden van goeden aanleg verlaging of vrijstelling kan worden verleend en dat aan de inrichting geen internaat verbonden is, maar dat de directie gaarne hare hulp aanbiedt bij het zoeken naar een geschikt onderdak. Tevens zij nog vermeld, dat het onderwijs aantrekkelijk gemaakt wordt door het doen houden van lezingen en het maken van excursies naar voorname industrieele instellingen.

In den gevel der school leest men: „Onderwijs steunt Nijverheid — Nijverheid steune Onderwijs".

Men behoeft het leerprogramma slechts in te zien om reeds aanstonds volmaakt overtuigd te zijn van de juistheid van de eerste drie woorden; dat de Nijverheid het Onderwijs steune is een wensch welke steeds meer in vervulling moge gaan, ware het alleen maar om inrichtingen als de Midd. Techn. School te Dordrecht, zoo nuttig, zoo doelmatig, tot haar hoogste rendement te kunnen brengen.

Het Huldeblijk aan de Minahassa.

Het Bestuur der Afdeeling Arnhem vraagt de aandacht.

Landgenooten!

Een *kort* woord.

Tweehonderd vijftig jaar lang is de onderlinge verhouding tusschen het N.O. gedeelte van Celebes, de Minahassa, en ons, Nederlanders een *voorbeeld* geweest voor geheel Indië. Ook thans nog vinden wij daar de meest trouwe en toegewijde aanhangers van het Nederlandsche gezag.

Dit feit alleen zij *voldoende* voor u om mede te helpen een *mooi* werk te verrichten. Als jubileumgave uit Nederland aan het Minahassa Volk is — na ruggespraak met de Indische autoriteiten — besloten aldaar een *Centrale ziekeninrichting* met een *Sanatorium voor Longlijders* te bouwen.

De Nederlandsch-Indische Regeering wil, als haar aandeel in dit geschenk, de *exploitatie* op zich nemen.

Het bij K.B. d.d. 12 April j.l. ingestelde Nationale Minahassa-Comité, waarvan H.M. de Koningin-Moeder Beschermvrouwe en Z.Exc. de Minister van Koloniën Eere-voorzitter is, zal nu, langs *particulieren* weg, het benoodigde *oprichtings*bedrag, groot f 400.000.— bijeenbrengen.

Reeds zijn eenige groote sommen toegezegd, maar het geschenk moet een *algemeen* karakter dragen, door *velen* te zamen gebracht. Dus ook kleine giften zijn welkom!

Op verzoek van de heeren Burgemeesters van Arnhem, Renkum en Rheden heeft het bestuur van de afdeeling *Arnhem* van de Vereeniging *Oost en West* zich bereid verklaard, plaatselijk deze geldinzameling te leiden.

Wij stellen ons voor *persoonlijke bezoeken* te brengen, doch zullen gaarne, eenvoudigheidshalve, eerst langs dezen weg de bijdragen in ontvangst nemen.

Arnhem, Juni 1929.

Voor het Bestuur van de afd. voornoemd:
Mr. J. HUGES, Voorzitter.
G. J. VAN DER HEIDE, Secretaris, Benederdorpsweg 4, Oosterbeek.
C. J. GOMBAULT, Penningmeester, Kastanjelaan 17, Velp.
H. M. KEPPEL HESSELINK.
J. A. F. MARMELSTEIN.
A. MEES.
F. RUINEN.

Het Hoofdbestuur van „Oost en West" brengt dit rondschrijven gaarne onder de algemeene aandacht en hoopt dat deze door het Bestuur onzer Arnhemsche afdeeling genomen maatregel om te trachten een flinke som voor het goede doel bijeen te brengen, met welslagen moge worden bekroond. Een ieder drage daartoe het zijne bij.

HET HOOFDBESTUUR.

De afdeeling Apeldoorn wekt hare leden op.

Het Minahassa-Comité bestaat uit:

Mr. W. Roosmale Nepveu, Burgemeester-Eere-voorzitter;
J. C. Baars, voorzitter-secretaris;
Mevr. *J. F. Tromp*, penningmeesteresse;
Mevr. *J. L. ter Kuile*, Mevr. *B. C. Pasma*, Mevr. *Hoogstraal—de Bruin*, Ds. *H. J. Westerman Holstijn*, Dr. *H. van Seventer*;
en de bestuursleden van de afdeeling: *H. A. Schoonhoven, J. van Regteren, F. A. Erkelens* en *Toledo*.

Er zijn in verschillende plaatselijke bladen reeds ingezonden stukken en advertenties geplaatst. We zullen met lijsten bij ingezetenen rondgaan en een huiscollectie organiseeren. Voor een en ander gaven zich de comité-leden op, doch moesten wij ook een beroep doen op de bereidvaardigheid onzer leden en begunstigers om onze uitgestrekte gemeente te kunnen bewerken.

Nogmaals, werkt allen krachtig mede!

Herinnering aan de collecte te 's-Gravenhage op 29 Juni.

In het vorig Nr. van Het Kol. Weekbl. is melding gemaakt van de vorming van een plaatselijk

comité voor Den Haag als onderdeel van het onlangs opgerichte algemeene Minahassa-comité, dat zich tot taak heeft gesteld geden in te zamelen ten einde het Minahassa-sche volk te toonen, hoe door het Nederlandsche volk zijn trouw en aanhankelijkheid op prijs worden gesteld.

Tot dit plaatselijk comité, waarvan de heer F. van Peski, president der afd. 's-Gravenhage van Oost en West, voorzitter is, zijn nog toegetreden jhr. H. Loudon, president-commissaris der „Koninklijke" en eenige leidende personen uit godsdienstige kringen der residentie.

Het comité verzoekt mede te deelen, dat voor de *straatcollecte op Zaterdag 29 Juni* men nog een aantal collectanten te kort komt. Zij die als zoodanig willen medewerken, kunnen zich opgeven aan het Pagehuis, Lange Voorhout. Er bestaat ook nog gelegenheid gelden te zenden aan den secretaris-penningmeester van het Haagsche Minahassa-comité, Lange Voorhout of door storting op gironummer 19773 van den heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt, 2e secretaris-penningmeester van het Ned. Roode Kruis, met toevoeging: „voor het Minahassa-Comité".

Balische Herinneringen,

DOOR

L. D. PETIT. [1])

2. Van een doode en een begrafenis.

Midden in den nacht werden wij wakker, droomden wij — ? vergisten wij ons niet? Duidelijk hoorden wij toch het enerveerende rythme der hamertjes op de gèndèr — nu eens zachtjes, om dan plotseling aan te zwellen tot een daverend geklater!

Van slapen was geen sprake meer, dankbaar zagen wij het ochtend worden en het was werkelijk met een gevoel van blijdschap dat wij Niti zijn duim zóó met één „rits" van boven naar beneden langs de jaloezie-latjes hoorden strijken, vragende om binnen te komen om ons het traditioneele kopje ochtend-koffie te brengen.

„Wat is dat toch, Niti?" en ik wees in de richting waarvan het geluid kwam. „Perampoean mati", luidde het antwoord.

Na het ontbijt ging ik eens poolshoogte nemen; over de smalle sawahdijkjes bereikte ik met veel moeite de kampong, welke op een soort verhooging geheel verscholen tusschen zwaar geboomte, te midden van uitgestrekte velden lag.

De kampong-honden hadden mijn komst al aangekondigd, een vrouw verscheen in de van klei opgetrokken poort, haalde het hekje weg, zoodat ik niet zooals bij andere kampongs mijn beenen hoog op moest trekken.

Voor de poort, aan de linkerhand, een uit bamboe vervaardigde stellage, 4 latten met daarboven op een soort platvorm waarop vruchten en bloemen. Offerandes voor de bedienden der Goden, zooals mijn Balische vriend mij later vertelde.

Het was een oude vrouw die mij hoffelijk noodde binnen te komen en mij, nadat zij het hekje weer tusschen de poort gezet had, voor ging naar een tweede poort.

Meisjes waren bezig den grond met sapo-lidi's aan te vegen, groote stofwolken dwarrelden op; links en rechts een rijstschuur.

Een tweede poort, met links er naast een sierlijk van rooden baksteen opgebouwd offernisje, waarin ook bloemen en vruchten lagen, gingen wij door en wij bevonden ons op het groote woonerf, rechts de lage woning, links het huisje met er voor onder het vooruitstekend dak de baleh-baleh waarop de doode lag, gewikkeld in roode doeken. Aan hoofd- en voeteneinde een gewone Europeesche parapluie, opgestoken, met aan elke baleinpunt een kleurige lap; op den grond, onder de doode, een zwart gelakt Japansch presenteerblad met porceleinen kopjes, daarnaast een gendi en een aarden schaal waarin doepa smeulde. Langs den dakrand der baleh-baleh loovertjes van blik die glinsterden in het felle zonlicht en twinkelden als de wind ze zachtjes in beweging bracht.

De achtergrond van het geheel, van woonhuis en baleh-baleh vormde een muur uit rooden baksteen, met in het midden een poort, rijk versierd met beeldhouwwerk en in de felste kleuren geschilderd.

Voor die poort, die toegang gaf tot de verblijf-

[1]) Zie Kol. Weekbl. van 23 Febr. '29, No. 9.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

plaats der familie-goden, zaten de gamelan-spelers, heup-wiegend achter hun instrumenten, als waren ze in een soort trance.

Eerbiedig stond ik daar voor den doode, leunende op mijn stok, mijn helmhoed in de hand, kijkend naar de slingers cambodja-bloemen die haar sierlijk bedekten, kijkend naar de wolken wierook die zoo nu en dan over de doode heentrokken, toen ik plotseling iets aan mijn beenen voelde. Ik schrok, ik keek om mij heen en bemerkte dat een groot varken, met den buik haast over den grond slepend, aan mijn broek snuffelde.

Een klaterend gelach van de jonge meisjes, die naast de baleh-baleh bezig waren offerandes op te bouwen van prachtige djeroeks, rijstkoekjes, pisangs, deed het varken de vlucht nemen.

Ook waren er bezig uit palmbladen figuren te snijden en dat alles voor de tocht naar het kerkhof, welke den volgenden dag zou plaats hebben, waar de doode in afwachting van haar verbranding een tijdelijke rustplaats zou vinden.

Uit het woonhuis kwamen, zeker op dat gelach af, een oude Baliër en verschillende vrouwen. Hoffelijk verzocht hij mij plaats te willen nemen op een eenigszins in vervallen staat verkeerenden rieten stoel, die onder het afdak van het woonhuis stond en vroeg of ik wat wilde drinken.

Uit hygiënische overwegingen bedankte ik eerst, maar die Baliër scheen te begrijpen waarom, want even later kwam hij met een fleschje „ajer blanda" aanzetten en met een glas, dat hij met een „smile" tegen het licht hield.

Toen kon ik niet langer weigeren en met oprechte dankbaarheid maakte ik er gebruik van, want het was warm en fel stond de zon op het erf te branden.

Een gesprek tusschen ons was niet mogelijk, maar wij begrepen elkaar toch buitengewoon goed, daar wij, zooals mijn Balische vriend mij zeide, de taal des harten spraken. Met trots wees mijn gastheer mij op de plaatjes geplakt tegen den buitenmuur van de woning, uitgeknipte plaatjes uit buitenlandsche illustraties en uit Het Leven, en lachen dat hij deed, — lachen — als ik hem telkens met verwondering wees op de varkens, groot en klein, die uit de ondenkbaarste hoekjes en gaatjes te voorschijn kwamen en nieuwsgierig den gast kwamen beruiken en besnuffelen.

Toen wij afscheid namen had ik begrepen dat de begrafenis den volgenden morgen zou plaats vinden, zoo ongeveer tegen elf uur.

De geheele familie deed mij uitgeleide en toen ik reeds een goed eind van de kampong verwijderd was en nog eens omkeek, was de geheele poort nog gevuld met een staalkaart van felle kleuren, de familie die mij nakeek en mij „tabéh-tabéh toewan" toeriep.

Men had mij een beteren weg gewezen, zoodat ik niet meer dat halsbrekend sawahdijkje behoefde te gaan en weer telkens gevaar zou loopen een oelar sawah op te schrikken.

Het was nu een flinke, breede weg, met daarnaast, aan den rechterkant, een afgebrand veld, waarop vlak bij een kromming, midden tusschen de stoppels, een stellage stond, drie zware stukken hout, bovenaan saamgebonden en daaraan hangend een groote tros pisangs, een bundel rijsthalmen en een paar takken groene bladeren.

Ik staakte nu even mijn wandeling om daarvan een foto te maken en het geluk diende mij dat juist een Baliër voorbij kwam die wat Maleisch verstond en mij vertelde dat daar een „koedang" gebouwd zou worden en dat dit nu een offer voor de Goden van den grond was.

Den volgenden morgen was ik op mijn post, had onder het schaduwdak van een grooten boom een plekje uitgekozen van waaruit ik het uitzicht had op den zijweg van waar de stoet zou moeten komen.

Het was tegen elf uur dat plotseling het gehamer op de gendèrs ophield, men hoorde de stilte, want twee dagen achter elkaar, dag en nacht was de lucht gevuld geweest met die aanzwellende dan weer afnemende geluiden. Maar die stilte was maar van korten duur; daar kwam de stoet aan, voorop een paar prachtkerels, bovenlijf bloot, witte doek om hun kop, ieder een lans, omwikkeld met een witte lap, in hun rechterhand, daarachter de gamelan gedragen, hangende aan bamboes, op de schouders van jongens — nu dreunt de gong, dan dènderen de bonangs, zoo trekt de stoet verder — daarachter de baar bedekt met goudweefsels, behangen met slingers witte bloemen en bovenop de gouden ringen en armbanden van de doode.

En naast de baar, aan beide kanten, jonge meisjes, ieder dragend een open parapluie, waar aan baleinpunt een kleurige lap (plangi, ikat e.a vastgemaakt. Achter de baar weer jonge meisje vrouwen met op het hoofd de kleurige sier offerandes, welke ik den voorgaanden dag had opbouwen — het was alles als een droom, die k ren, die muziek, die met rood-goud weefsels dekte baar en dat allemaal overgoten door felle zonlicht!

Als door een onzichtbare macht gedreven, lie mee in de stoet, de zon brandde onmeedoogen ik voelde het niet — bij elke kromming van weg knetterden rotjes, ratelden voetzoekers zevenklappers, ten einde te voorkomen dat kw geesten mee zouden gaan naar het kerkhof.

En zoo naderden wij den doodenakker, van de verte zagen wij al de z.g. geesten-boomen, hunne eigenaardige takken zoo zonder bloem blad, maar die men bij elke verbrandingspl aantreft en volgens de Baliërs dienen voor zitpl der geesten bij begrafenis of verbranding — oo bedwelmende lucht der Cambodja-boomen k ons tegemoet, een bewijs dat de „koeboeran" begraafplaats dicht bij was. Een hevig salvo voetzoekers, rotjes, zevenklappers weerklinkt e stoet is op de begraafplaats, waar tevens verb dingen worden gehouden. De baar wordt naas groeve neergezet, waarboven een soort stellag opgebouwd. Voorzichtig worden de gouden s den van de doode van de baar genomen, de goud doorweven roode doeken opgerold en er b over iets wat lijkt (het moge hier wellicht on biedig klinken) op een krat, waarin sinaasapp verzonden worden, maar dan de latten met tou omwonden.

De doode gewikkeld in witte doeken, saam houden door latten, wordt in een kuil gelaten een diepte van een halve-mans-hoogte.

Tot onze groote verbazing gaat een Baliër, bovenlijf ontbloot, in de groeve staan aan hoofdeinde, zwaait eenige malen met zijn patjo de lucht en snijdt de touwen door, welke de plan bij elkaar houden, zoodat alleen het lichaam in witte doek over blijft. Achter dezen Baliër, maar aan den rand van de groeve staat een jonge m een witte doek als een tulband om het hoofd wikkeld; onder het prevelen van verschillende lige woorden gooit hij gewijd water uit een k perdop op de plek waar het hoofd van de do zich moet bevinden. Vrouwen gooien kluwen ka en Balische munten in de kuil en dan bloe aan het voeteneinde; daarna komen de man die met hun handen aarde van den rand der gro wegvegen, net zoo lang tot de doode daarm geheel bedekt is.

In afwachting daarvan hadden zich vrouwen groepeerd met op hun hoofd een petroleumblik water, dat zij onder het uiten van heilige woor op de doode neerstortten.

Hierna weer zand en daarop takken met jo groene bladeren, zoo versch afgerukt aan den ra van de „koeboeran". Op die takken weer aarde dan eindelijk op de plek van het hoofd een zw steen.

Dan wordt de kuil geheel gevuld en van aa een verhooging gemaakt, zoodat het den vorm kr van de baar, de z.g. bandoesa. Op deze verhoog worden nu de weefsels en sieraden uitgestald bloemenslingers neergelegd. Aan het hoofd- voeteneinde een steen, waarachter bij dien w het hoofd onder rust twee bamboes diep in de aa werden gestoken, één bij de voeten. Deze dien volgens mijn Balischen vriend om de ziel, in wachting van haar verlossing door verbrandin gelegenheid te geven uit het lichaam te treden er weer in terug te komen.

Mooie nieuwe matten worden nu op den gro aan het voeteneinde uitgespreid en daarop zet de vrouwen groote manden met vruchten, met rij met heele speenvarkentjes, zoo versch gebraden glimmend van bruin vet, dan heel veel kopjes g vuld met water, dat door eene priesteres uit gendi geschonken wordt.

Naast de groeve zit een priesteres, die in vro wijding de handen vouwt en gebeden prevelt ter groote wolken doepa opstijgen. Aan de ande zijde hurken nu de vrouwelijke familieleden, zij prevelen een gebed, terwijl de gamelan zacht begint te spelen. Plotseling knallen weer de voe zoekers, knetteren de zevenklappers, de priester staat op, vult uit de gendi een halve klapperdop keert deze op het hoofdeinde om. De vrouwen heffen zich, ledigen de kopjes door den inhou eveneens over het hoofdeinde neer te storten,

den, kleeren, goudweefsels, alles wordt opgepakt en meegenomen. De plechtigheid is afgeloopen, de doode is in afwachting van haar verbranding ter ruste gelegd.

Onbeweeglijk had ik dat alles gade geslagen, eerbiedig op een afstand. De vrouwen verlieten het kerkhof, de oude vrouw, die mij zoo hoffelijk genood had haar kampong binnen te komen, trad op mij toe, en haar handen gestrekt voor het onderlijf houdend neeg zij, en duidelijk hoorde ik de woorden „trima-kassi, toewan, trima-kassi!"

Toen draaide zij zich om en ging langzaam heen — fel scheen de zon op den doodenakker — zachtjes bewogen de witte doeken op het offernisje dat alleen maar bestond uit wat stukken bamboes.

Singaradja, Juni 1928.

Van Week tot Week.

Dinsdag 18 tot Maandag 24 Juni.

De aanslag op Willemstad in de Inlandsche pers. De kwestie van den overval op Curaçao heeft, naar Aneta meldde, niet alleen de belangstelling van de Europeesche pers in Indië, maar ook de Inlandsche pers wijdt er beschouwingen aan.

Zoo maakte de „Bintang Timoer" de opmerking, dat de overval is op te vatten als een „Maloe besar" (een zeer beschamend feit) voor Nederland. Het geheele geval — aldus het blad — bewijst, dat het kleine Nederland niet in staat is om de onder zijn gezag staande landen te beschermen. Voor hetgeen Indië betreft moet Nederland daarom het vertrouwen van de onderdanen hebben, omdat daarmede meer bereikt wordt dan met forten, al waren deze ook van staal.

De „Keng Po" schrijft, dat zij den overval geen fraaie geschiedenis vindt, maar het blad weidt daar niet verder over uit.

De „Sin Po" constateert, dat Nederland niet in staat is om de verantwoordelijkheid voor zulke uitgebreide koloniën te dragen.

De Ind. S.D.P. Bandoeng, 18 Juni (Aneta). [1]) Alhier is een afdeeling opgericht van de Indische Sociaal Democratische Partij. Voorzitter is de heer R. de Jong, secretaris de heer D. M. G. Koch, en penningmeester de heer Sroedjojo.

Motorboot omgeslagen. Drie slachtoffers. Makassar, 24 Juni (Aneta). Een motorboot van het stoomschip Siberoet, van de Kon. Paketvaart Mij. is bij ruw weer omgeslagen. De vierde stuurman A. J. Veltman, de eerste ladingsklerk P. Siwalette en een Inlandsch motorist zijn verdronken.

Het militair commando in Atjeh. Blijkens een Aneta-telegr. d.d. 19 Juni is de luitenant-kolonel L. A. Snell te Bandoeng, naar Atjeh gedirigeerd ter vervanging van kolonel C. A. Rijnders, militair commandant van Atjeh, die door ernstige ongesteldheid verplicht is zijn functie tijdelijk neer te leggen.

Jaarbeurs te Bandoeng. Den 22en Juni is, onder groote belangstelling, de tiende Jaarbeurs te Bandoeng plechtig geopend. (Aneta).

Een amokmaker in een gevangenis. Soerabaja, 19 Juni. Een communistisch Atjehsch gevangene heeft in de gevangenis te Pamekasan (Madoera) amok gemaakt. Hij verwondde zwaar den administrateur Bos, den hoofdopzichter Van Duren en den opzichter Schuitema. De opzichter Van der Geugten en een korporaal van de Barisans werden licht gewond. De aanvaller werd neergelegd. Hij is zwaar gewond.

Verzet van koelies. Communistisch georganiseerd. Medan, 22 Juni (Aneta). Een Chineesche koelie van de onderneming Tandem Hilir gedroeg zich opzettelijk zoodanig, dat een aanmerking op zijn werk niet kon uitblijven. Toen die gemaakt werd, trok een dertigtal koelies zich terug onder het uiten van dreigementen. Tenslotte werd hun houding zoodanig, dat de administrateur en zijn assistenten met de bende slaags raakten. Zij dreven daarbij de bende uiteen en voerden een achttal koelies mede naar het kantoor. Het onderzoek heeft aan het licht gebracht, dat men hier te doen had met een communistische organisatie, welke tot doel heeft in geheim verband verzet te verwekken tegen het gezag op de ondernemingen, om vervolgens moorden te kunnen plegen op de blanke leiders.

Reeds hebben 23 arrestaties plaats gehad. De hoofddaders legden een volledige bekentenis af. Gemeld wordt, dat het thans rustig is.

Opening van het Engerhospitaal. Djokjakarta, 19 Juni (Aneta). Vanmorgen heeft de officieele opening plaats gehad van het Engerhospitaal, dat gesticht is ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de suikerfabriek Tjebongan ten bate van de inlandsche bevolking, wonende in het areaal van de stichtende fabriek. Bij de plechtigheid waren aanwezig de Gouverneur, de Sultan en verder Europeesche ambtenaren van het B. B. Het woord hebben gevoerd de heer Hombrink, vertegenwoordiger van de directie, en de Gouverneur.

Versterking voor Willemstad. Hr. Ms. torpedobootjager Kortenaer is in den nacht van 20 op 21 Juni voor Curaçao gekomen, heeft voor de haven gekruist en is des ochtends te 6 uur de haven van Willemstad binnengeloopen.

Bij het vertrek van Mr. Trip naar Europa. Batavia, 21 Juni (Aneta). Een 75-tal vertegenwoordigers van den handel, het bankwezen, de scheepvaart en de industrie boden gisteravond een afscheidsmaaltijd aan aan mr. L. J. A. Trip, president van de Javasche Bank, die naar Europa repatrieert.

Bij Kon. besluit is Mr. Trip bevorderd tot groot-officier in de orde van Oranje-Nassau.

Gepensionneerd. Met ingang van 2 Augustus is op verzoek eervol ontslag verleend aan den resident ter beschikking van den directeur van Binnenl. Best. G. J. du Marchie Servaas, onder dankbetuiging voor de langdurige goede diensten.

Univers. examens. Leiden. Taalkundig doctoraal-examen Indologie de heer A. Jonkers. — Doctoraal-ex. Indisch recht Mr. N. Wentholt. — Bevorderd tot doctor in de geneeskunde, op proefschrift getiteld: Bijdrage tot de kliniek en pathogenese van de mijnwormziekten, de heer L. A. van der Nagel, geb. te Fort de Kock.

Wageningen. Ingenieurs-examen Koloniale landbouw de h.h. F. der Kinderen en Ph. Levert.

†

Majoor C. J. Bal. Batavia, 22 Juni (Aneta). Tengevolge van een hartziekte is de Majoor der Administratie C. J. Bal plotseling overleden.

Oud-kapitein M. J. Nix. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 82 jaar, overleden de oud-kapitein der Infanterie van het O.-I. leger M. J. Nix.

Dr. Goenawan. De jongste mail bevat het bericht van het plotseling overlijden te Semarang van dokter Goenawan (broeder van dr. Tjipto), arts bij de C. B. Z. aldaar.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Tweede Jogjasche Jaarmarkt.

Volgens het onlangs ontvangen Verslag — een zeer belangrijk, mooi geïllustreerd boekwerk, door Gouverneur J. E. Jasper samengesteld — is de tweede, van 14 Juli tot 1 Augustus 1928 te Jogja gehouden Jaarmarkt van inlandsche nijverheid en kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië uitgebreider en belangrijker geweest dan die van het jaar tevoren, hetgeen zeker een verblijdend feit is, dat hoop geeft op weder-opleving van volkswelvaart en kunstuiting.

De „Inleiding" vermeldt o.m.:

„Hoewel van ongeveer denzelfden opzet en wederom georganiseerd als groepen-expositie, bevatte zij ditmaal inzendingen uit zeer vele deelen van den Indischen Archipel, te voren nog weinig bekende nijverheidproducten, verrassingen bovendien op het gebied van handvaardigheid en sierkunst, terwijl nieuwe interessante onderdeelen of groepen werden gevormd door: de collectie Indisch kopenwerk van het Bataviaasch museum, de eigen

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Van onze Adverteerders

N.V. Rijswijks Radio-Bedrijf, Oranjelaan 61.

Deze N.V., opgericht 7 Dec. 1928, stelt zich ten doel het verhuren en verkoopen van radiotoestellen en onderdeelen. Vooral het eerste is van groot belang voor Indische verlofgangers. Immers, hoewel de radio-techniek steeds hooger vlucht neemt en dientengevolge de Radiohandel bloeit, *blijft* het aanschaffen van een installatie een tamelijk kostbare uitgave en voor verlofgangers, die meestal voor slechts een jaar of korter naar Holland komen, is de aanschaffing van zoo'n prijzig apparaat wel eens bezwaarlijk.

Rijswijks Radiobedrijf brengt hier de oplossing. Men huurt een complete installatie, onderhoud en verzekering zijn voor rekening der N. V. Bij plaatsing wordt *f* 20 gestort voor de kosten daarvan, latere afbraak, enz., terwijl de huurprijs *f* 8 per maand bedraagt.

De in huur te verstrekken toestellen zijn geheel wisselstroom, en korte en lange golf (één schakelaar), eenvoudige bediening.

Wij raden onze verlofgangers en ook andere leden der Vereeniging „Oost en West" aan, eens een bezoek te brengen aan Oranjelaan 61 te Rijswijk, waar volledige inlichtingen worden verstrekt.

ARNHEM en OMSTREKEN

stands der afdeeling Nijverheid van het departement van L. N. H., en de daarin georganiseerde batik-tentoonstelling, de afdeeling van Chineesche kunstnijverheid en Tonkineesche borduurkunst, de eigen stand van de Prinses-Juliana-School (P. J. S.) en de ambachtsschool voor Inlanders, de stand van den dienst van het Boschwezen en het diorama van de afdeeling Binnenvisscherij.

„In elk der 10 oude groepen gaf de jaarmarkt-tentoonstelling een veel grootere verscheidenheid te zien dan in het vorige jaar; de loodsen (elk van 50 meter lang en 7 meter breed) bevatten meer overzichtelijke uitstallingen, die niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief een beteren indruk maakten dan die van de eerste jaarmarkt.

„Het totale aantal bezoekers bedroeg 432.772, d.i. gemiddeld 22.777 per dag, in dit jaar tegen 398.703 totaal of 26.580 gemiddeld per dag in het vorige jaar.

„Dat de gemiddelde dagelijksche opbrengst en het gemiddelde dagelijksche bezoek gedurende de 2e jaarmarkt minder waren dan gedurende de 1e jaarmarkt, moet worden toegeschreven aan: de regens op twee Zondagen, het kille klimaat gedurende de avonden en nachten, het groote aantal vrijkaarten en het misbruik, dat van die vrijkaarten is gemaakt.

„De oorzaak van het verminderde bezoek van Inlandsche kinderen moet ook gezocht worden in de omstandigheid, dat zeer vele kinderen als schoolleerlingen, dus tegen een veel lager tarief, de jaarmarkt bezochten; vandaar dan ook, dat het totale aantal van de Inlandsche schoolleerlingen, aan wie toegangskaarten van *f* 0.01 werden verkocht, zoo groot was (22.777)."

Dit overgroote bezoek van schoolkinderen doet ons aan de *Ita* denken. Hoe kon 't daar krioelen! En die waren de beste reclame-makers!

Kan 't verminderde bezoek ook niet te wijten zijn aan het feit, dat een dergelijke Jaarmarkt voor Jogja en omstreken verleden jaar een nieuwtje was, dat als zoodanig bijzonder trok. In elk geval waren de uitkomsten toch zoodanig, dat de organisators en deelnemers zeker niet voor herhaling afgeschrikt zullen zijn.

Het verslag geeft ditmaal ook uitvoeriger beschrijvingen van de verschillende takken van volkskunst. Zoo lezen wij in Hoofdstuk IV over de *Batiknijverheid* o.a.:

„De groep der batikkunst demonstreert nagenoeg alle procédés, welke in de batiknijverheid worden toegepast: van het eenvoudig vervaardigen van de kèlèngan af (d.i. de batik met wit uitgespaarde figuren op blauw fond) tot het opbrengen van zeer verschillende kleuren. Hoe zulk een kleurencombinatie kan worden verkregen, wordt aangegeven door een volledige zending van doeken in verschillende stadia van ontwikkeling; deze inzending is verzorgd door Pangeran Aria Soeriadiningrat, die tevens monsters van de bij het batikbedrijf in gebruik zijnde verfstoffen en fixeermiddelen heeft tentoongesteld.

„Zeer mooie, met goudblad (prada) belegde staatsiebatiks zijn in deze groep ondergebracht; zij zijn afkomstig uit de kratons van Jogjakarta en Soerakarta en uit de dalêms van regenten in Gouvernementslanden.

„Uit Rembang zijn collecties ingezonden, welke oud en nieuw van de Lasemsche batiknijverheid aangeven; de Regent van Rembang verleende zijn tusschenkomst, waardoor oude Lasemsche batiks konden worden getoond, die buitengewoon fijn uitgevoerd zijn met anjeliermotieven, waarvan de samenstelling onmiskenbaar op eenigen Chineeschen invloed wijst. De in de batikloods aanwezige moderne Lasemsche tjaps zijn grof en weinig artistiek, vergeleken bij de oude Lasemsche doeken.

„Van de verzameling tjaps munt die van Bangkalan uit; deze goedkoope, echt-Madoereesche volksdoeken vallen op door hun mooiroode kleur, zuiver inheemsch gebleven motieven en de kenmerkende, naïeve opvulpatronen."

Omtrent de z.g. *Djambi-batiks*, waarover den laatsten tijd nogal eens in verschillende tijdschriften geschreven is, staat bij een afbeelding in dit verslag:

„Zelfs uit *Djambi* (Sumatra) zijn eenige slèndangs ingezonden, die, — te oordeelen naar de kleuren en de merkwaardige, antieke motieven, waaronder heel eenvoudige wervelmotieven —, gemaakt moeten zijn door vrouwen uit het binnenland van Oost- of Midden-Java.

„Tengevolge van de emigratie van Javanen naar Sumatra, is de Javaansche batiknijverheid naar Djambi en ook naar het binnenland van Palembang overgebracht; blijkbaar zijn echter niet de bekwaamste batiksters met haar echtgenooten naar die streken medegekomen.

„Volgens de inlichtingen van den heer Van der Kam, Controleur ter beschikking te Djambi, is de batiknijverheid er ongeveer 50 jaren geleden overgebracht door eenige Javaansche vrouwen en meisjes, die, toen zij eenmaal aan haar nieuwe omgeving gewend waren, haar vroegere dagelijksche bezigheid: het batikken, hervatten.

„Geleidelijk is deze huisvlijt ook door andere vrouwen beoefend, hoewel er in den aanvang moeilijkheden waren met het vervaardigen en gebruiken van tjantings en verfstoffen.

„De eerste tjanting moest bij gebrek aan een tjantingmaker door een goudsmid worden vervaardigd; de bruinroode soga-tint en de roode koedoe-kleur zijn er thans nog niet bekend, zoodat de Djambisch-Javaansche batiks slechts wit uitgespaarde en blauwe motieven op zwart[1]) bevatten.

„Thans wordt in de geheele Doesoen-tengah door ongeveer 25 Djambische vrouwen gebatikt, die dit werk in huisvlijt verrichten.

„Kenmerkend is, dat deze aldaar beoefende batiknijverheid technisch en artistiek zich niet heeft kunnen ontwikkelen; immers, ook de nu nog gebruikte patronen zijn gelijk aan die van batiks uit Java's binnenland van ongeveer 50 jaren geleden.

„De in Djambi vervaardigde doeken werden aanvankelijk uitsluitend door de Sultansfamilie, later ook door rijke Inlanders gekocht; verkoop op de pasars heeft niet plaats. De batiks — gewoonlijks slechts kains, saroengs, slèndangs, lappen om er baadjes van te maken en zakdoeken (sapoe tangan) —, worden te Djambi op bestelling geleverd en in eenige winkels van Djambiërs verkocht, terwijl ze ook nog in beperkte hoeveelheden naar de Oeloestreken gezonden worden.

„De heer Van der Kam geeft ook een beschrijving van het in Djambi gevolgde batikprocédé, hetwelk in het kort hierop neerkomt: a) het bereiden van het katoen, door dit herhaaldelijk te dompelen en te kneden in een afkooksel van kajoe lêmbato, gemengd met aluin, waardoor het goed tevens een lichtgele kleur krijgt; b) de bewerking met stijfsel en het kloppen van het katoen; c) het aanbrengen van de eerste verdeellijnen (pênjipat); d) het batikken van de beide zijden van den doek met de uit Java geïmporteerde tjanting en met gebruikmaking van bijenwas (van de bijensoort, welke rêpo wordt genoemd); bij dit batikken wordt evenals op Java de doek over een laag schutsel gehangen; e) de onderdompeling van den doek in de indigo-kleurstof (tjêloep nilau); f) het kneuzen van de waslaag (ramas), om bij de volgende kleuring een teekening van blauwe adertjes op het veld te verkrijgen; g) het onderdompelen van den doek in een aftreksel van kajoe-marelang-bast, waardoor de blauwe fondkleur zwart wordt; h) het afsmelten van de was.

„Om twee kleuren, blauw en zwart, te verkrijgen, bedekt men na het kneuzen van de waslaag het blauw te laten vlak met een nieuwe waslaag (het z.g. nèmbok)."

[1]) In het binnenland van Palembang was men met het Javaansch batikken — dat nu daar weinig of niet meer beoefend wordt — veel verder; ik heb twee oude Palembangsch-Javaansche batiks gezien, welke in indigoblauw en koedoerood waren uitgevoerd.

Ook omtrent de batiknijverheid in andere gewesten, met name Pekalongan en de Vorstenlanden, worden vele wetenswaardigheden vermeld en met staten aangetoond van hoe groote economische waarde zij is voor de bevolking, al kwam, zooals de heer Jasper terecht opmerkt: „de technische en artistieke zijde danig in het gedrang".

Zou niet op den duur 't een met het ander te vereenigen zijn, door toepassing van moderne wetenschappelijke uitvindingen, zoowel als van smaakverbetering bij de schooljeugd te beginnen?

Naar wij vernemen zal eerlang te Solo van regeeringswege een batik-proefstation worden gesticht onder leiding van Ir. R. M. P. Soerachman, den schrijver van „Het Batikbedrijf in de Vorstenlanden". Moge dit een stap zijn in die richting.

Ook over andere takken van kunstnijverheid geeft dit verslag vele bijzonderheden, waarop wij een andermaal de aandacht hopen te kunnen vestigen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Inlandsche politieke belangstelling.

Prof. Mr. A. S. Oppenheim vervolgt in *De Loc.* (14/5) en de *Deli Crt.* (23/5) zijn „Indische herinneringen". De schrijver is van oordeel, dat de *vooraanstaande Inlandsche leiders* niet alleen mannen zijn, die de in Ned.-Indië aanhangige vraagstukken bestudeerd hebben, de literatuur er over kennen en begrijpen, zij zijn ook van Nederlandsche vraagstukken, van Nederlandsche toestanden en literatuur uitnemend op de hoogte, hoewel de meesten hunner nooit uit Indië zijn geweest. De vooraanstaande Inlander is in doorsnee heel wat beter van Nederland op de hoogte dan de gemiddelde ontwikkelde Hollander, die nooit in Indië is geweest, van Indië. Bovendien worden deze Inlandsche leiders gedragen door de overtuiging, dat zij de eerstkomende jaren voor hun land en volk van beslissenden invloed kunnen zijn, worden zij bezield door het sterke gevoel te strijden voor een nobele zaak, omdat zij het hun plicht achten voor hunne onontwikkelde ras- en geloofsgenooten op te komen, hunne rechten en vrijheden te vergrooten, ten einde *op den duur tot meerdere zelfstandigheid* te komen. Daarom gaat er van hen een zekere kracht, een zekere bekoring uit, waaraan ook een buitenlander niet ontkomt. Deze voormannen onder de Inland[illegible] leergierig, met een behoorlijke dosis critische[illegible]. Zij zijn geneigd te erkennen, dat vele Hollanders hun in menig opzicht de baas zijn, maar zij zien zeer goed in, dat dit lang niet van alle Hollanders gezegd kan worden. Zij respecteeren een Hollander volstrekt niet *omdat* hij Hollander is (wat bij de onontwikkelde Inlanders nog dikwijls wel het geval is), maar als zij eenmaal een man in hem erkennen in wien zij hun meerdere in kennis en ontwikkeling zien (en zij toonen daarbij een zeer goed onderscheidingsvermogen), dan zetten zij hun ooren en oogen open, trachten van hem te leeren en zijn in hooge mate vatbaar voor overreding.

De dikwijls hartstochtelijke belangstelling van Inlandsche zijde in ons koloniaal beleid, behoeft — naar *prof. O's* inzicht — op zichzelve voor ons geen reden tot ongerustheid te zijn. Nog steeds bevinden zich onder de Inlandsche politici zeer velen, die er diep van doordrongen zijn, dat de *Hollandsche leiding* nog lang niet en zeker voorloopig nog niet kan worden gemist, en die volkomen bereid zijn met en onder die leiding loyaal en rustig mede te werken a[illegible]e verdere ontwikkeling van ons Rijk over zee. Zij begrijpen volkomen, dat wij ook niet van plan zijn onze koffers te pakken alleen omdat *een zeer klein groepje oproerkraaiers* dit wel gaarne zou zien, en zij weten, dat de gewone Hollander zakelijk en koel is, zich niet van de wijs laat brengen door sentimentaliteit noch door intimidatie. Maar zij meenen dan ook aanspraak te mogen maken op *samenwerking:* zij wenschen niet beschouwd te worden als een quantité négligeable en begeeren niet telkens weer te hooren, dat hun land- en rasgenooten „maling" aan politiek hebben, er zelfs niets van begrijpen. En zij wenschen die samenwerking met mannen, die ook in Holland waardig zouden worden gekeurd als *leiders* op te treden. Voorwaar, de burgemeester van Amsterdam, de heer De Vlu[illegible] sprak bij zijn terugkeer uit Ned.-Indië een waar woord toen hij zei, dat *onze beste mannen voor Indië niet goed genoeg* zijn.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (11/5, blz. 20 „Ind. indr. van burg. De Vlugt"; 14/5, blz. 20 „Onzekerheid en Kentering", *S. R. v. Eck)* en de *Deli Crt.* (22/5 „China's lijdensgang").

Een onmogelijke leus.

In de *Java-Bode* (18/5) zegt de oud-resident *Le Febvre* in „Het Volk" geschreven te hebben,

dat bijna steeds de vraag gesteld wordt: *„Welke gevolgen zal het verlies van koloniën voor de arbeidersklasse hebben"*; hij wekte in dat stukje op, *gegevens* te verzamelen en dit *internationaal* te doen. Er zijn — volgens hem — landen, die de koloniën reeds verloren hebben en *daarvan zou men kunnen leeren*. Hij wenscht na te gaan wat de gevolgen zijn zullen. Dat de bestellingen op eens zullen ophouden, gelooft hij niet. Dat zal afhangen van de manier waarop de koloniën zelfstandig worden. Het kan best zijn, dat alles op de oude manier doorgaat. Het kan ook zijn, dat de bestellingen al ophouden, zonder dat de zelfstandigheid intreedt. Dat ziet men nu reeds. Evenals alle soc. dem. werkt schr. voor een *geleidelijk* vrij of zelfstandig worden der Koloniën. Tegen *de leus „Indië los van Holland"* ging schr. steeds in en hij toonde aan, dat die leus, vooral als die, zooals de *communisten* die opvatten, gepaard gaat met het woordje „nu" *een onmogelijke leus* is, die niet uitgevoerd kan worden. Daarvoor is ten minste grondwetsherziening noodig en een meerderheid van 2/3 der stemmen.

In het *Soer. Hbl.* (14/5 „Alg. Commercieel overzicht") wijst *X.* op de ongunstige verhoudingen, die in *Duitschland* bestaan. Gebrek aan voldoende *kapitaal*, niet in de gelegenheid zijn *exporten* voldoende op te voeren, een in hooge mate ontevreden *arbeidersbevolking* enz. zijn *z.i.* geen factoren om erg optimistisch omtrent de toekomst van dat land gestemd te zijn.

De *Java-Bode* (17/5 „Bevolking en Bestaan") bespreekt de landverhuizing van bewoners van Europa naar Canada, Palestina, Zuid-Afrika enz. Het *emigratie-vraagstuk* heeft de voortdurende aandacht in *Groot-Brittannië*. Daar mag — meent de schr. — *Nederland*, dat met dezelfde ongunstige *sociale verschijnselen* te kampen heeft, wel eens een voorbeeld aan nemen. In Groot-Brittannië gaat het er ten slotte om, hoe men tienduizendtallen emigranten zal kunnen opvoeren tot honderdduizendtallen. In Nederland moet nog begonnen worden aan stelselmatige, officieel bevorderde emigratie naar *streken, waar Nederlanders Nederlanders kunnen blijven*.

Het *Soer. Hbl.* (15/5, 3de bl. „Uit rijke ervaring, III." *Z.*) neemt de beide laatst verschenen artikelen van generaal Swart, oud-vice-pres. van den R. v. I., in beschouwende bespreking. De heer Swart is niet goed geïnformeerd waar hij zegt dat de Gouv.-Generaal de verklaring *„dat er in de verste verte geen sprake van is, dat ons Gezag zich zal terugtrekken"* niet wenschte af te leggen. Ter Residentconferentie van 1928 is de zaak door enkele residenten aangevoerd; de regeeringsgemachtigde opperde later de mogelijkheid der opname eener dergelijke clausule in de openingsrede der voorjaarszitting van den Volksraad. Doch het was de Landvoogd persoonlijk, die dit op papier zette. Een handeling — zegt *Z.* — waarvoor men hem dank niet mocht onthouden.

Het *Bat. Nwsbl.* (18/5) en de *Java-Bode* (21/5) waarschuwen nogmaals voor de P.N.I. Het 2de *„Partij nationaal Indonesia"-congres* beteekent — betoogt de *J.-B.* — een les, voor wie verstaan wil en lezen wil. Men moet de redevoeringen van *ir. Soekarno* e.a. (in dezelfde *J. B.*) maar eens nalezen; het gaat niet alleen tegen de Europeanen en Bladen, die het aandurven met critiek te komen; ook tegen het Gouvernement durft men best op en tegen den G.-G. persoonlijk. En men komt met *valsche voorstellingen van zaken*, wat de *zorg voor de Inheemschen* betreft, wat *de welvaart* aangaat, enz. Daarvan blijft wel wat hangen; het woord gaat snel, ook bij verspreiding onder de inheemsche bevolking.

De Loc. schrijft over „Het verre Oosten" (15/5, blz. 51), het *Soer. Hbl.* over „Vaderlandslooze gepeupel" (13/5, *Z.*), „Den Volkenbond" (14/5) en „Heerendienst en Slavernij" (15/5), de *Java-Bode* over „De vrije emigratie" (16/5, A), de *Deli Crt.* over „Om de eer van het *B. B.*" (21/5 en „Delische vraagstukken" (24/5), *De Sum. Post* over „Staat en Partij in Rusland" (21/5) en „Arabië" (25/5).

Krakatau.

Het *Bat. Nwsbl.* (15 t/m 18/5) en de *Java-Bode* (15 t/m 21/5) vertellen van het *„Fourth Pacific Science Congress"*. De gecombineerde vergadering van de biologische en de physische sectie besprak o.m. *de vraag of tijdens de groote eruptie van den Krakatau alle leven is vernietigd*. Opgemerkt werd — volgens de *Deli Crt.* (21, 24 en 25/5) —, dat de aschpuimsteenlaag op Krakatau, die in 1883 alle plantenleven verstikte, op sommige plaatsen weldra is weggegleden, zoodat spoedig herleven mogelijk was, hetgeen anderzijds in verband met de hooge temperaturen werd betwijfeld. De heer Goddard uit Queensland betoogde, dat de volgorde van de Krakatau-begroeiing gelijk is aan die op de nieuw ontstane Great Barrier Reef in Australië waargenomen, wat bewijst, dat het oorspronkelijke leven op den Krakatau indertijd totaal is vernietigd.

Het *Soer. Hbl.* (13/5, 4de bl.) vermeldt de verschijning van een nieuwe publicatie over *Krakatau* van de hand van den heer *C. A. Backer*, getiteld: *„The problem of Krakatau as seen by a botanist"*.

Bij het bestudeeren der verschillende publicaties, welke over Krakatau zijn verschenen, is het den schrijver terstond opgevallen, dat nimmer een onderzoek werd ingesteld, *of het eiland werkelijk gesteriliseerd werd door de eruptie van* 1883. Evenmin werd ooit nagegaan, op welke wijze de als nieuw beschouwde planten het eiland bereikt hadden. Men volgde een oud recept: planten met drijvende zaden of vruchten beschouwde men als ingevoerd door de zee, met lichte zaden of met sporen, als overgebracht door den wind, met vleezige of sappige zaden of vruchten, als ingevoerd door vogels of vleermuizen. Van eenig werkelijk onderzoek was nimmer sprake. Het is een dwaling te meenen, dat het geheele eiland in 1883 met een dikke laag gloeiendheet eruptie-product werd bedekt; in de hoogere deelen was de bedekkende laag zeer dun en in de ravijnen werd zij plaatselijk spoedig weggespoeld, zoodat er geen kwestie van kon zijn, dat alle in den grond aanwezige zaden, sporen enz., gedood zouden zijn, tenzij bewezen kon worden, dat de dunne bedekkende laag den ondergrond tot op groote diepte en gedurende langen tijd sterk had kunnen verhitten. Er is geen enkele reden aan te nemen, dat de in de hoogere deelen neergevallen asch zóó heet was, dat zij den bodem kon steriliseeren. Daarom moet het hoogstwaarschijnlijk geacht worden, dat in de hoogere ravijnen de plantengroei slechts gedeeltelijk werd verwoest, dat althans onderaardsche plantendeelen en in den grond liggende zaden enz. zeer goed in leven gebleven kunnen zijn, zoodat *deze ravijnen uitgangspunten der nieuwe vegetatie* konden worden. *Dr. Treub* kon in 1886 reeds uit zee planten nabij den ruim 800 M. hoogen bergtop waarnemen; dat kunnen geen kleine, geen zeer jonge planten geweest zijn. In 1886 kon *Dr. Treub* geen vegetatie waarnemen op de diep onder puimsteen bedolven beide andere eilanden der Krakataugroep (*Lang Eiland* en *Verlaten eiland*), terwijl hij een vrij rijken plantengroei aantrof op de lagere deelen van Krakatau. Dit verschijnsel is alleen te verklaren door aan te nemen, dat deze lagere deelen van Krakatau (het zeestrand uitgenomen) hun flora niet van buiten af, doch uit de hoogere deelen van het eiland hadden ontvangen.

Aandacht verdienen voorts in het *Soer. Hbl.*: „Een boek over de Javanen" (13/5, 3de bl.), „Officieele voorlichting" (13 en 14/5, 3de bl.) en „De opneming van de Marine" (16/5, 4de bl.), in *De Sum. Post*: „De vrouw en het tropisch klimaat" (21/5) en „Een rare tentoonstelling" (22/5), in het *Bat. Nwsbl.*: „Het Minahassa-jubileum" (18/5), 3de bl.).

Een half jaar luchtverkeer.

Den 1sten Mei was het een half jaar geleden sinds het burgerluchtverkeer door den Gouv.-Generaal op Tjililitan werd ingewijd. De vervoercijfers over het eerste halfjaar zijn alleszins bevredigend en stemmen hoopvol voor de toekomst. Het is te verwachten, dat wanneer *de Soerabaja-lijn* over eenige maanden geopend wordt, het verkeer nog drukker zal worden. Een *driemotorige Fokker* kost, geleverd in Indië, ongeveer *f*130.000. Een vliegtuig gebruikt per uur ongeveer 160 L. Borneo-vliegtuig benzine en 6 L. olie; alle onderdeelen, die een begin van slijtage vertoonen, worden verwisseld. Een groote bezuiniging zou verkregen worden, indien evenals schepen en spoorwegrijtuigen, de vliegtuigen vrijgesteld konden worden van 12 pCt. *invoerrechten*. Dat het luchtverkeer in Ned.-Indië van den beginne af zooveel beter heeft ingeslagen dan bijna overal elders ter wereld, wijt *De Loc.* (13/5, blz. 3) behalve aan de *snelheid* ook daaraan, dat het zoo *comfortabel* is. Op 1200 M. hoogte heeft men geen last van de warmte; stof en asch van de brandstoffen komen niet voor. Het uitzicht is schitterend, omdat de cabine onder den vleugel is opgehangen. Hoewel het bergterrein op de *Bandoeng-lijn* natuurlijk schilderachtige vergezichten oplevert, is vooral een vlucht op *de Semarang-lijn* aantrekkelijk. De tocht voert afwisselend over land en zeebochten. Men vliegt over de havensteden Cheribon, Tegal en Pekalongan, aanschouwt de verschillende cultures en ziet hoe nieuwe gronden in gebruik genomen worden. De vulkanen van de aslijn van Java bieden een afwisselend machtig schouwspel en de laatste indruk op deze vlucht is die van schoonheid bij het overvliegen van het heuvelterrein bij Semarang, een van Indië's fraaiste woonwijken.

Het *Bat. Nwsbl.* (21/5) geeft een beschrijving van den marine-vliegtocht Holland-Indië. De *Deli Crt.* (22/5 „Overschotje") vergelijkt het aantal ongevallen bij de burgerlijke en de militaire luchtvaart en constateert naar verhouding *bij den militairen vliegdienst meer ongelukken dan bij den civielen dienst*. Het zou h.i. aanbeveling verdienen om eens door deskundigen te doen nagaan of er inderdaad geen bijzondere oorzaken zijn aan te wijzen voor het grootere aantal ongevallen in militairen dienst. De belangen voor vliegers en vliegdienst zijn te groot dan dat niet alles in het werk gesteld zou moeten worden om het risico zoo gering mogelijk te maken.

Leger en politie.

De heer *A. Hoorweg*, oud-chef der Gewapende Politie, komt in een artikelenreeks over *de taak van politie en leger in de Buitengewesten en op Java* tot de slotsom, dat men destijds met de vervanging van de Gew. Politie door Infanterie op de Buitengewesten, den verkeerden weg heeft ingeslagen. Hij bepleit weder instelling, beter, weder krachtige uitbreiding van de Gewapende Politie. Het *Soer. Hbl.* (13/5, 2de bl.) zou aan zijne zijde staan, ware het dat ons Leger als hoofdtaak had het voeren der defensie van Java. Wij zouden dan versterking van het Java-leger krijgen. Echter, zulks is allerminst het geval. *Ons leger*, het is gedecreteerd, is een macht, dienende voor de politiek-politioneele taak met als neventaak, het behulpzaam zijn bij het voeren der defensie. Voor dat doel wordt *de Java-sterkte* voldoende geacht. Naar de meening van het *S. H.* is zij niet voldoende, doch wij hebben ons neer te leggen bij de opinie van het Opperbestuur, dat aan *de defensie* blijkbaar heel weinig gewicht toekent. Versterking van de troepen op Java wordt dus uit dien hoofde niet noodig. Aan het bezetten der Buitengewesten door troepen van het leger zijn naast nadeelen ook groote voordeelen verbonden. *De sterkte van het Java-leger* met het oog op het handhaven van de binnenlandsche rust, is voor ernstige gevallen *nog steeds en beslist te gering*. Treedt georganiseerd verzet op dan zal onze troepenmacht, zoolang in groote centra geen *burgerwachten* bestaan, niet bij machte zijn èn de steden èn het platteland afdoende te beveiligen en onze zeer lange spoorweglijnen te bewaken. Zouden burgerwachten aanwezig zijn, dan blijven de troepen vrijwel geheel ter beschikking voor het werk buiten de steden. Ook voor het geval buitenlandsch geweld onze troepen mocht dwingen tot het verlaten der garnizoenen. Het *S. H.* zou het ten zeerste betreuren, indien nu weder werd overgegaan tot uitbreiding der Gew. Politie, om daarmede de legertroepen te vervangen. De toestand buiten Java zou er niet door verbeteren, bezuiniging niet worden verkregen; het Java-leger zou toch niet worden uitgebreid. Ware dit laatste wèl het geval, dan zou gedeeltelijke vervanging van het leger buiten Java door politie kunnen worden overwogen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Gelijkstelling.

De *Sin Po* van 20 April schrijft hierover weer als volgt:

De kwestie van de gelijkstelling der Chineezen is langzamerhand van een Chineesch belang in een Hollandsch belang veranderd.

Het is in het eigen belang van de Hollanders dat zij die gelijkstelling nu onverwacht willen geven, want gewoonlijk werkt men pas met ijver als eigen belangen er mee gemoeid zijn. De groote belangstelling van de Hollandsche kranten voor deze kwestie toont ook reeds aan dat zij meer het Hollandsche belang dan het Chineesche raakt. De Hollandsche kranten, die het vroeger niet noodig achtten om den „schreeuwerigen" Chineezen gelijkstelling te geven, sporen nu de Regeering aan om den Chineezen die gelijkstelling te geven voordat China sterk is geworden en haar dwingen kan die te geven. Daaruit blijkt weer dat de positie van de Chineezen hier, hetzij Nederlandsche of Chineesche onderdanen, ware of valsche nationalisten, in de eerste plaats van China en van de gebeurtenissen in dat land afhangt. De Chineezen hier zijn, hoewel groot in aantal, nog niet van die kwaliteit om een politieken factor te vormen waarmee rekening gehouden moet worden. Los van China zijn zij hier als een droge tak die van den stam is gevallen, hebben zij in de politiek niet veel beteekenis. Alleen met China als politieke achtergrond hebben de Chineezen hier een politiek relief. Het geschreeuw van de Chineesche Volksraadsleden e.d. zal het lot van de Chineezen in Indië op politiek gebied

niet kunnen veranderen. Over de gelijkstellingskwestie behoeven wij niet te veel drukte te maken, wij zullen maar zien hoe vlug of hoe langzaam de Hollanders hun belangen verdedigen.

Nationalisme.

Uit het Mal.-Chineesche blad *Perniagaän* van 20 April:

Jhr. Mr. de Savornin Lohman zeide in zijn Kamerrede dat het onderscheid tusschen het toelaatbare en ontoelaatbare nationalisme in Indië gezocht moet worden in beider doelstelling. Dat begrijpen we niet, want misschien zijn de middelen verschillend, maar het doel van alle nationalisten is toch hetzelfde, d.i. vrij te komen van vreemde overheersching. Wel kan er misschien gesproken worden van „kapitalistisch en imperialistisch nationalisme" der Westerlingen en „idealistisch en realistisch nationalisme" der Oosterlingen.

Jhr. Mr. de Savornin Lohman c.s. en het grootste deel der Hollanders, die belangen in Indonesië hebben, achten natuurlijk alleen die nationalistische strooming geoorloofd die de band tusschen Nederland en Indonesië niet verbreken en de macht der Hollanders in dit land bevestigen wil.

De Indische douane.

De Bataviasche redacteur van het Mal.-Chineesche blad *Radio* te Padang, van 20 April, wijst er op dat het Regeeringsantwoord op de desbetreffende vraag van het Volksraadslid H. H. Kan, waarin o.a. gezegd werd dat er geen opdracht is gegeven aan de ondergeschikten om bij de douane alleen de Oosterlingen te visiteeren, vergezeld ging van en zich baseerde op door de betrokken ambtenaren en oppassers partijdig opgemaakte processen-verbaal welke door de Regeering als de juiste worden beschouwd, doch niet overeenkomen met het oordeel van hen die tegen de onrechtvaardige handelingen bij de douane hebben geprotesteerd en zegt o.a.:

„Als er zulk een maatstaf wordt gebruikt bij het geven van antwoord op de klachten van de zijde der Oosterlingen die hier niet komen alleen om vliegen te vangen of om het de Hollandsche Regeering lastig te maken, dan zal men wel heel moeilijk recht kunnen zoeken en verkrijgen. Moeilijk zal er verandering komen, om de Oosterlingen te behandelen als de Westerlingen.

In de witte pers verwijt men ons dat we te veel generaliseeren. Maar omdat er eenige Chineezen aangetroffen zijn die uit hun vaderland smokkelwaar hier aanbrachten, worden door den Dienst der Politie en Opium-recherche alle Chineezen, voorname of bekende, man of vrouw, aanzienlijk of niet, „tjina-tjina toekang smokkel" genoemd.

Generaliseeren ten opzichte van de Oosterlingen is geoorloofd, maar tegenover de Westerlingen is dat verboden... Niet alleen de Chineezen, maar ook de Arabieren en ... de Inlanders die van boord komen, worden aan den lijve onderzocht. En de Europeanen, hoe vies gekleed of hoe bruin die ook mogen zijn, zij worden niet lastig gevallen, zelfs beleefd gegroet.

Wij geven de schuld hiervan niet aan de Regeering, want wij weten dat de autoriteiten, die het landsbestuur in handen hebben, geen ongelijke behandeling van de bevolkingsgroepen en ingezetenen gedoogen. Maar zij kunnen niet weten hoe de ondergeschikten hun macht als landsdienaar misbruiken om het grootste deel van het publiek te tergen. Die dienaren — van alle rassen — schijnen de Oosterlingen niet meer dan als een voetenveger te beschouwen. Hoeveel te meer, wanneer zij de overtuiging hebben dat hun handelingen door hun chefs getolereerd zullen worden en de vernederingen tegenover de gekleurde rassen in bescherming zullen worden genomen door de .... witte pers. Men ga slechts na of er een Hollandsch blad bestaat, dat tegen herhalingen van onbehoorlijke handelingen tegenover de Oosterlingen waarschuwt.

Diversen.

De *Soeloeh Rajat Indonesia*, orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja van 27 Maart bevat het verslag der bevindingen van een tweetal leden der studieclub die ter onderzoek naar de Sangihe-eilanden zijn gezonden, naar aanleiding van de beschuldigingen tegen de inlandsche vorsten aldaar, die gerechtelijk vervolgd zijn. Het verslag werpt een scherp licht op de toestanden in die zelfbestuursgebieden en ontsluiert handelingen van de Regeeringsvertegenwoordigers, jonge gezaghebbers en controleurs, die het daglicht niet mogen zien. Dr. Soetomo voegt aan dit verslag de mededeeling toe dat 't een algemeen verschijnsel is, dat jonge Regeeringsvertegenwoordigers in de Buitengewesten hun bevoegdheden te buiten gaan en zich dan gemakkelijk aan willekeur schuldig maken door b.v. gevangenen of preventief gezette lieden te hunnen behoeve te laten werken.

Een ander nummer van hetzelfde blad bevat de brochure geschreven door een te Semarang gevormd comité van drie Javaansche intellectueelen ter bestudeering van het vraagstuk der Hollandsch-Indische School. Het vlugschrift beoogt bij te dragen tot het tegengaan der Regeeringsplannen om de uitbreiding van het aantal H. I. scholen te beperken. De schrijvers beginnen met aanhaling van de rede van Mr. Creutzberg in den Volksraad over de onderwijsvoorziening en de installatie-rede van den heer Hardeman. De brochure maakt o.a. gewag van het feit dat de vermeerdering van de H. I. scholen steeds op een begrootingsbezwaar is gestuit, doch nu in eens moeilijkheid ondervindt uit een anderen hoek, n.l. dat het bekeken wordt van uit het oogpunt der noodzakelijkheid van dat onderwijs.

Verder wordt de aandacht gevestigd op het doel van het onderwijs in het algemeen, n.l. het volk van een minimum schoolsche kennis te voorzien. In het slot spreken de schrijvers de hoop uit dat de Regeering niet naar het advies van de H. I. school-commissie en de verschillende partijen zal luisteren en niet tot de beperking van de gelegenheid tot het opdoen van Westersch lager onderwijs zal overgaan, want zij zijn er van overtuigd dat de vruchten van deze beperking bitter zullen zijn.

De „Solosche historie" van den heer Zentgraaf van het „Soer. Hdbl." geeft een schrijver in de *Soeloeh Rajat Indonesia* van 10 April aanleiding op te merken dat hij het in de Vorstenlånden gebezigde systeem om de macht en de rechten van de zelfbestuurders te beknotten, reeds lang doorgrond heeft. De Vorstenlandsche toestanden wijzen op het feit dat Vorst en land nu zoo „gecastreerd" zijn dat de Regeeringsvertegenwoordigers zelfs bij particuliere, persoonlijke aangelegenheden ingrijpen. De „ruwe" aantasting van de privileges van den vorst en den adel noopt schrijver een beroep te doen op de nationalisten om de vernederende en kwetsende behandeling jegens de Inlandsche Vorsten tegen te gaan.

Het in het „Soer. Hdbl." verschenen verslag van de zitting van de madjelis (Inh. rechtbank) te Tahoena (Sangihe-eilanden) in de zaak van den gewezen radja Kansil van Siaoe wordt in de *Bintng Timoer* weergegeven. Het gedetailleerd betoog van den verdediger Mr. van Hoeve, waarin deze o.m. op verschillende gronden tegen de behandeling door de madjelis protesteert, wordt nader besproken en onderstreept. Gezegd wordt dat ook de Eur. B.B.-ambtenaren knoeiden en onrechtmatig over landschapsgelden beschikten. Melding wordt gemaakt van den zin „Het is hier een gepatenteerde onbegrensde rotzooi", door den toenmaligen gezaghebber Roep (thans gedelegeerde van den Volksraad) met reuzenletters op den muur van het Controleurskantoor geschreven en waaronder zijn opvolger het woord „accoord" plaatste.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De bevolking van Java.

Het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen laat, volgens het Soer. Handelsbl., ter gelegenheid van het IVde Pan Pacific Science Congress een boek verschijnen over den lichaamsbouw van den Javaan. Het heet The Races of Java.

Een der problemen, die al dadelijk onder de aandacht der geleerde bezoekers worden gebracht, is het volgende:

Worden de bewoners van Java grooter? Is er kans, dat ze ook lichamelijk de Westerlingen zullen inhalen?

In Europa is sinds een halve eeuw door het gunstiger worden der levensomstandigheden de lichaamslengte bijna een halven decimeter toegenomen.

Naast rijkelijker voedsel hebben afschaffing van kinderarbeid, gemakkelijker levensvoorwaarden, sport, het overwinnen van volksziekten als rachitis, scrofulose, enz. tot het grooter worden der bevolking van West-Europa bijgedragen.

Op Java is het waarschijnlijk niet anders. Zijn de hongersnooden in Britsch-Indië en China van algemeene bekendheid, ook hier kwamen die in de vorige eeuw zoo nu en dan voor, al waren ze niet zoo ernstig als daar. Ze onderbraken den groei van een groot deel der bevolking. Door stoombootverbindingen met de naburige rijstschuren van Achter-Indië en Bengalen is hier een einde aan gekomen. Betere wegen, groote irrigatiewerken, meer kennis van den landbouw en uitbreiding der bebouwde oppervlakte ook voor Europeesche culturen, die zooveel geld voor aankoop van rijst in het land brachten, hebben de voeding opgevoerd. Toeneming der volksontwikkeling, onderdrukking van ziekten en tal van andere factoren werkten mede aan verbetering van den voedingstoestand en werkten betere physieke ontwikkeling in de hand.

Toch wordt hier nog een belangrijk deel der bevolking slechter gevoed dan in het Westen, niet zoozeer door gebrek aan voedsel als door gemis aan juiste verdeeling der maaltijden over den dag.

Wanneer kinderen van hadji's en priaji's, die toch niet tot de ondervoede armen behooren, een paar maanden in een der gouvernements-internaten hebben vertoefd, waar ze gedwongen zijn geregeld te eten, zijn ze gewoonlijk boven verwachting zoo sterk in omvang toegenomen, dat de nieuwe kleeren, die hun ouders hun meegaven, in eens te klein zijn geworden.

Onder de bewoners der steden, waar de voeding en levensvoorwaarden zeer zeker voor een belangrijk deel der inwoners beter zijn dan elders, wordt men telkens getroffen door flinke gestalten. Herhaaldelijk merkt men meisjes op, die voor een Europeesche vrouw van een halve eeuw geleden in lengte weinig onder doen. Tal van jonge Javanen vallen op door hun grootte.

Het jongere geslacht is door de uitnemende maatregelen ter bevordering der volkswelvaart van de regeering grooter dan de ouders, die daarvan nog niet zoo lang konden profiteeren. Den invloed ervan immers merkt men pas na een paar geslachten. Door meer hygiënische levenswijze, latere huwelijken, saneering en sport wordt het verschil tusschen Oost en West ook lichamelijk steeds meer uitgewischt.

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. '29, No. 2. Works and methods of the International Labour Organisation by Prof. H. A. Grimshaw. — Concessies voor autodiensten, door Ir. W. C. D. Haarman. — Ambtenaar of Volkshoofd? door Mr. G. W. Mossel. — De toekomstige vorm van de Indische overheidsbedrijven, door Dr. Ir. L. J. de Ven. — De volkstelling in Turkije in 1927. — Personeels-efficiency, door A. M. Schoevers. — Een en ander naar aanleiding van „Tien begrootingen met den Volksraad", door A. S. Raasveldt. — Rijst in de landen rondom de Pacific, door A. J. Koens. — De beteekenis der decentralisatie voor Ned.Indië, door J. J. G. E. Rückert. — Het conflict in den Volksraad, door H. J. van Mook. — Kroniek. — Boekbespreking (Het adatrecht van Borneo, door J. Mallinckrodt).

Tropisch Nederland.

Afl. 4 (17 Juni). — De exploitatie van de energiebronnen van den Kawah Kamodjan, door S. A. Reitsma (met ill.). — De rijstlegenden en haar belang, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Een tocht naar Boni door Zuid-Celebes (vervolg), door J. Servaas (met ill.).

De Indische Mercuur.

No. 25 (19 Juni). Reisbrieven [van Ceylon] (vervolg), door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — De oorzaken van den lagen suikerprijs, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Japan in den Grooten Oceaan, door Dr. H. Roos Jr., besproken door E. D. van Walree. — De handel van Australië met Ned.-Indië gedurende 1927—28. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische zaken — arbeidsvraagstukken — nijverheid — delfstoffen — natuurwetenschappen, enz.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 10 (16 Mei). Bruine (binnen-)bast bij Hevea en de behandeling ervan, door J. Mitchell (met afb.). — Rubberfeiten 1928—1929. — Waarom geen subsidie aan de Nederlandsche suikerindustrie? door G. A. P. Weijzer. — Over den strijd om het bestaan onder de planten, door S. Rywosch. — Nog meer suiker? Een nieuwe concurrent van riet en biet.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 46: Enten en stekken, door D. J. Dibbets. — De Oostkust van Sumatra, door Mr. H. J. Bool (Indisch Nr. v. d. Zakenwereld). — Biologische bestrijding van insectenplagen met behulp van inheemsche parasieten, door Dr. E. H. Hazelhoff. — Toekomstmogelijkheden voor de Indische cultures, door H. Veen Sr. (Extra-Nr. Zakenwereld). — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — Java's bevolkingstoeneming (ontleend aan „Tropisch Nederland"). — Malaria en kina. Voordracht van Dr. Z. Kamerling (ontleend aan de Maasbode).

Orgaan van de Ned. Ind. Officiers-Vereeniging.

De April-afl. bevat o.m.: Italië's buitenlandsche en koloniale politiek, door Van Renesse. — Strafbaarstelling en uitbanning van den aanvalsoorlog, door P. G. Mantel. — Mijne oorlogsindrukken, door Kolonel Lebaud (vervolg). — Een zeer vereenvoudigde Compagnies-administratie, door K. de Jongh.

Locale Belangen.

Uit den inhoud der 16 Mei-afl. Na het 19e Decentralisatie-Congres, door G. den Raad. — Kampongs binnen de gemeentegrenzen, door Raden Adipati Wiria Tanoe Ningrat, regent van Tasikmalaja. — Nationaliseering van onderwerpen van wetgeving en de taak der zelfstandige gebiedsdeelen in Ned.-Indië, door v. K. (ontleend aan de Locale Ambtenaar).

Missie- en Zendingsperiodieken.

Zendingstijdschrift De Opwekker. April '29. Iets over zending, onderwijs en nationalisme, door F. L. Bakker. — De Vrouwen-Zendingsbond, door C. H. C. Gunning. — Witte-Kruis-Kolonie.

Nederlandsch Zendingsblad. Juni '29. Kerkinwijding te Modjokerto (Oost-Java), door A. den Hoed (met ill.). — Kerkinwijding te Sorong (Nieuw-Guinee), door F. J. F. van Hasselt (met ill.). — De kerkinwijding te Alkmaar (Suriname), door Irma Gloél (met ill.). — Kerstfeestviering in het Zendingshospitaal te Tjideres (25 Dec. 1928), door G. W. A. Pruis.

Medisch Missie-Maandblad. Juni '29. Het een en ander over de Mijnwormziekte, door Dr. E. H. Hermans.

Annalen St. Joseph's Congregatie. Juni '29. Door de ingewanden van Borneo, door Fr. J. Staal.

Het Missiewerk. Mei '29. De nadeelen van 't handelskapitalisme voor het Missiewerk, door Dr. Thauren. — Indië en de Indische missies. Jaaroverzichten Sept. 1927—Sept. '28 van de Missie in Ned.-Indië, door J. Vermeulen.

De Katholieke Missiën. Juni '29. Van den „goeden ouden tijd" en den vooruitgang [op Flores], door P. F. J. Cornelissen (met afb.). — Ngada. Een praatje over de Ngada's en hun heidenschen godsdienst (slot), door P. J. Bouma (met afb.).

De Macedoniër. Juni '29. Solo, door Ds. H. A. van Andel. — Gaat de bevolking van Soemba achteruit of vooruit? door P. J. Lambooy [uitkomsten van een onderzoek ingesteld op inspiratie van den heer H. F. Tillema].

Die Katholischen Missionen. Juni 1929. Ein Stückchen Weges längs der Südküste von Flores, von J. Ettel (mit Ill.).

Wolanda-Hindia. Juni '29. De Niasser in leven en sterven (vervolg). Met ill. — De Niasser en zijn varkens. Met ill. — Een dorpsfeest en een geweldig man, door L. Bodaan. Met ill.

St. Melania-Blad. Juni-Juli '29. Oostersche geslotenheid, door A. V. Bowing. — Tweemaal 3 nachten op de Amben (vervolg).

* * *

De hierna volgende titels betreffen alle recente uitgaven, waarop zoo mogelijk nader de aandacht zal worden gevestigd; in de eerste plaats op die geschriften welke de uitgevers ons ter aankondiging toezonden.

De Indische politiek, door Mr. J. J. Schrieke. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Goudkruintje. Een Atjèsche roman met vertolking en toelichting. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de letteren en wijsbegeerte aan de Rijks-Universiteit te Leiden, door Maria C. H. Amshoff. (Leiden, A. Vros).

De bestuursreorganisatie-Mullemeister op Java en Madoera en haar beteekenis voor het heden, door Dr. L. Pronk. (Leiden, M. Dubbeldeman).

Arbeidswetgeving in Nederlandsch-Indië inzonderheid met het oog op de Oostkust van Sumatra, door B. Alkema. Tweede druk. (Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon).

Agrarische regelingen in Nederlandsch-Indië, door B. Alkema. Tweede druk. (Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon).

Hikajat Pelandoek Djinaka. Een Maleisch dwerghertverhaal, vertaald door C. A. Mees. Met platen. (Santpoort, Uitgeverij C. A. Mees).

Bouwstoffen voor de geschiedenis der Protestantsche Kerk in Nederlandsch-Indië, bijeengebracht door J. Mooij, predikant bij de Evangelische Gemeente te Batavia. Tweede deel. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De cultuur van vruchten in de ommelanden van Batavia, door J. J. Ochse. (De Indische Boerderij. 5 April '29).

Neerlands Indië. Land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving. Onder leiding van Prof. D. G. Stibbe door deskundigen op verschillend gebied met een Voorwoord van H. Colijn. Afl. 7 [De Portugeezen in den Archipel, enz. — De Oost-Indische Compagnie]. (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier").

Rechtszitting in de tropen III (Reclasseering), door M. O. W. (Eigen Haard. 8 Juni '29).

De ontwikkeling van de Minahasa en van zijn bewoners, door Prof. Dr. H. Blink. (Vragen van den Dag. Juni '29).

Koloniaal beleid. I. Zijn tijd meer dan een eeuw vooruit [n.l. Sir Thomas Stamford Raffles], door Dr. Z. Kamerling. (Democratie en Vrije Arbeid. 8 Juni '29).

Uit het land en het leven der Papoea's, door A. W. Francken. Met afb. (Buiten. 1929, bl. 186, 199).

De afzet van Suriname-Liberia-koffie, door Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff. (Handelsberichten, 13 Juni '29).

Een Minister van Koloniën in 1863 (I. D. Fransen van de Putte), door S. Kalff. Met portret. — Reisindrukken van een verlofganger uit Nederland naar Indië (vervolg), door P. B. (De Ind. Verlofganger, 14 Juni '29). — Indische lazerij [melaatschheid], door S. Kalff. — Versieringszaden en huisvlijt (met ill.), door Fred. Oudschans Dentz. (De Ind. Verlofganger, 21 Juni '29).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1927. Deel III. (Landen van herkomst en bestemming). (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 66). Weltevreden, G. Kolff en Co.

De baai van Genteng [aan de Zuid-Westkust van Java]. Met afb., door V. (Ons Zeewezen. 15 Juni 1929).

Vulkanen van Flores, door Dr. G. L. L. Kemmerling). Met foto's en platen. (Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië. Vulkanologische en seismologische Mededeelingen. No. 10). Weltevreden, G. Kolff en Co. — Den Haag, Martinus Nijhoff.

Biografische en genealogische gevens betreffende apothekers in Ned.-Indië, tot nu toe gevonden in het Landsarchief te Batavia (vervolg), door P. C. Bloys van Treslong Prins (Pharmaceutisch Tijdschr. voor Ned.-Indië. Mei '29).

Wat Generaal Swart in Indië zag en hoorde (vervolg). — De Indische mijnwet, door Mr. M. (De Indische Post. 18 Mei '29).

Handelingen van het 5e Ned.-Indisch Natuurwetenschappelijk Congres, gehouden te Soerabaja op 26—30 Sept. en 1 Oct. 1928. [Semarang, G. C. T. van Dorp en Co.]. Met platen en kaarten.

Deli en Sumatra's Oostkust. 12 etsen, door St. A. Schouten. Amsterdam [Plaat- en etsdrukkerij voorh. Roeloffzen en Hübner]. [1])

BOEKAANKONDIGING.

Uitgaven der K. L. M.

De ons door de Directie der Kon. Luchtvaartmaatschappij voor Nederland en Koloniën (de alom vermaarde K. L. M.) toegezonden Reisgids met kaarten en photo's en waarin de laatste dienstregelingen en tarieven, geeft, in zijn handig formaat, een duidelijk overzicht van den hedendaagschen stand van het vliegwezen ten onzent.

Den 10en October e.k. zal het 10 jaar geleden zijn dat de K. L. M. gesticht werd. Dit reisboekje nu van het 10de dienstjaar toont wel een juist beeld van den grooten vooruitgang, sedert dien, van deze Maatschappij, de oudste in Europa.

Ook kwamen wij in het bezit van eenige brochures: de dienstregeling Zwitserland 6 Mei—28 September '29; de Zomerdienst '29 Brussel—Parijs met aansluitingen; de dagel. dienst van Holland en België met Parijs, Lyon, Genève en Marseille. Op dezen laatsten dienst van zoo groot algemeen belang, zouden wij in 't bijzonder de aandacht willen vestigen. Die dienst is thans door aansluiting op de Marseillelijn van de lijn Parijs—Marseille van de Fransche Mij. „Air Union" op de lijn Nederland—Parijs van de K. L. M. tot stand gekomen en beantwoordt hierdoor aan het gekoesterde verlangen. Hij opent de mogelijkheid om in één dag, met gunstige tijdstippen van vertrek en aankomst, het geheele traject af te leggen met oponthoud te Parijs en tusschenlanding Lyon.

Het zal wel onnoodig zijn de groote voordeelen van dit snelverkeer nader aan te toonen, men beseft volkomen de groote waarde van deze nieuwe lijn, welke in de belangstelling van het groote publiek en vooral van repatrieerenden en Indische verlofgangers gaarne aanbevolen wordt.

[1]) De prijs dezer etsen in portefeuille is ƒ 150.—; weelde-uitgaaf op Japansch papier ƒ 200.—.

Suriname.

In ons vorig nummer vestigden wij de aandacht op een correspondentie uit Paramaribo in de N. R. Ct. van 15 Juni over „*het onderwijs*".

Daarmede waren wij niet van de zaak af. Een belangstellend lezer van beide bladen zond ons een stelletje vragen, die wij niet alle in dit weekblad kunnen beantwoorden. Op een paar der vragen meenen wij te moeten ingaan.

De correspondent in de N. R. Ct. had geschreven, dat de kroniekschrijver van de rubriek Suriname in „*Het Koloniaal Weekblad*" de intrekking van de door Gouverneur Rutgers voorgestelde verordeningen had aanbevolen, „daar ze beide een verkeerde strekking hadden."

Of wij ook de financieele gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs afkeurden was een der vragen. Met deze kwestie hadden wij ons niet ingelaten. Zij was een afgedane zaak. Wèl waren er naar onze meening in de verordening niet genoeg waarborgen dat het openbaar onderwijs, dat in Suriname niet gemist kan worden, niet in de verdrukking zou geraken, maar wij zijn daarop niet ingegaan. Zooals uit ons artikel in „*Het Koloniaal Weekblad*" van 28 Februari blijkt, hadden wij het

tegen de „districtsscholen met beperkt leerplan", aan het hoofd waarvan onderwijzers van den vierden rang zouden mogen staan en tegen het voorstel om aan onderwijzers van den derden rang de bevoegdheid te verleenen om als schoolhoofden te Paramaribo te mogen optreden.

Waarom wij dit „afbraak" genoemd hebben?

De vrager beantwoordde zelf deze vraag door zich af te vragen hoe men het hier zou noemen als de regeering met een voorstel kwam om aan het hoofd van scholen onderwijzers te plaatsen zonder de hoofdacte, al weet iedereen dat er onder de onderwijzers zonder die akte tal van menschen zijn volkomen berekend om aan het hoofd van een school te staan. De Gouverneur heeft dan ook zelf ingezien dat hij met zijn versobering te ver was gegaan. Zooals wij in ons vorig nummer mededeelden heeft hij verklaard geen bezwaar te hebben, indien de meerderheid der Staten dit wenschte, het voorstel om de 3de rangers als hoofden van scholen te Paramaribo benoembaar te verklaren, terug te nemen.

Acht U het, met den briefschrijver in de N. R. Ct., „een fout van het bestaand stelsel, dat de naar het district gezonden leerkrachten vaak te ver boven hun taak stonden?"

Neen, dat achten wij niet. Staan de onderwijzers aan dorpsscholen hier niet ver boven hun taak? Als men hier het bezwaar voelde waarop de schrijver doelt en de conclusies daaruit trok zou men millioenen aan uitgaven voor het volksonderwijs kunnen besparen.

Verder zijn wij bereid met den vrager een onderhoud te hebben.

* * *

Een particuliere correspondent schrijft uit Winnipeg (Canada) aan de N. R. Ct. van 21 Juni, Av.bl. C.:

. . . „Na zoo'n langen kouden winter wordt het verlangen naar het voorjaar (zegge zomer) wel heel sterk. Wel brengt het warme jaargetijde ook zijn tegenheden, maar men kan toch weer van het buitenleven genieten. Het groote bezwaar tegen het zomerseizoen is niet zoozeer de groote hitte, doch de muskiet, die het den menschen dan zoo lastig maakt. Vooral in vochtige zomers zijn deze venijnigbijtende insecten er bij millioenen. Er wordt van alles tegen geprobeerd, evenwel tot nu toe zonder veel resultaat.

Dit jaar zal er echter een ware veldtocht tegen dezen lastigen vijand worden ondernomen. De „Board of Trade" heeft het zaakje aangepakt. Het

schijnt dat de eenige methode om deze „pests" te bestrijden, is om ze vóór de geboorte te vernietigen, d.w.z. om te verhinderen dat de larven zich ontpoppen. De broedplaatsen zijn de ontelbare waterplassen rondom de stad (aan draineeren wordt hier nog weinig gedaan!). Men is nu van plan al deze plassen en plasjes met petroleum te begieten. Maar hiervoor is geld noodig, veel geld.

Dus een „tag-day"! Door het geheele zakendistrict zijn jonge dames geposteerd, honderden, die den voorbijgangers gelegenheid geven hun bijdrage voor het goede doel in een papieren bus te deponeeren. Zij ontvangen daarvoor een „tag", een strook bordpapier met een groote bloeddorstige muskiet erop gedrukt en deze „tag" wordt aan de jas of japon bevestigd als een bewijs, dat men dezen burgerplicht heeft vervuld. De couranten hadden de inzameling warm aanbevolen en er was verder, op alle mogelijke manieren, reclame voor gemaakt. Men had de gebruikelijke leuzen, die in dit geval er buitengewoon goed in gingen.

„25 cents will kill a million" en „Millions now wriggling will never fly", eene variatie op de waarschuwing van een godsdienstige secte, luidende: „Millions now living will never die".

Met welk een geestdrift het publiek de pogingen van den „Board of Trade" heeft gesteund, moge blijken uit het resultaat van dezen „veldtocht". Er werd namelijk $ 14.000 zegge veertienduizend dollars opgehaald.

Ergo — wij zullen dezen zomer van de muskietenplaag bevrijd zijn — maybe, maybe!"

Zou men in Paramaribo niet zoo'n „tag-day" kunnen organiseeren en dan de 9000 schoolkinderen onder behoorlijk geleide kunnen loslaten op de broedplaatsen der muskieten in en om Paramaribo? In gedachten zie ik mevr. Schneider aan het hoofd van den optocht. Jammer dat het echtpaar Bonne-Wepster niet meer in Suriname is om de broedplaatsen aan te wijzen. De heer en mevrouw Bonne-Wepster zijn de schrijvers van 't groote boek „*Musquitoes of Surinam*", in 1925 uitgegeven door het Koloniaal Instituut te Amsterdam. (Zie de bespreking in „*De West-Indische Gids*" van Mei 1927 door Joh. F. Snelleman). Een geestig schrijver in de N. R. Ct. van 3 Maart 1926 noemde dit boek „een muggenzifterij van hooge wetenschappelijke waarde".

* * *

Men schrijft aan de N. R. Ct. van 22 Juni, Ocht.blad C:

„Dank zij de goede zorgen van den heer H. van der Voet te Paramaribo, die in zijn vrijen tijd de belangen der Rotterdamsche Diergaarde in Suriname behartigt, heeft deze instelling weer een aardige collectie ter aanvulling van enkele leemten gekregen.

De voornaamste aanwinst is wel een jonge mannelijke Tapir, die stellig aan het hoofd zal komen van het gezin bij de rots, dat sedert geruimen tijd alleen uit een weduwe met dochter bestond.

Deze Tapirjongeling is in wetenschappelijk opzicht belangwekkend, omdat hij in type en kleur verschilt van de soort die we als Braziliaanschen tapir, ook uit Suriname kennen. Het is echter nog niet mogelijk te zeggen of men hier met een toevallige variatie dan wel met een bepaald afwijkend ras te doen hebben.

Verder bestond het transport uit kleinere zoogdieren, zooals een brulaap, een ocelot, een boomstekelvarken en eenige andere, benevens enkele vogels en schildpadden."

* * *

De totale opbrengst der middelen van Suriname bedroeg gedurende het eerste kwartaal van 1929 *f* 954.307 tegen een raming van *f* 1.174.737 en een opbrengst van *f* 1.030.467 en *f* 1.045.905 in dezelfde periode van 1928 en 1927. Deze opbrengst is verre van bevredigend. Volgens „De Nieuwe Stem" blijkt hieruit duidelijk de diepe armoede in de breede lagen der bevolking.

Ook de uitvoerwaarde van de kolonie gedurende de eerste drie maanden van 1929 is aanzienlijk gedaald. Zij bedroeg slechts *f* 1.960.919 tegen *f* 3.642.569 in 1928 en *f* 2.697.512 in 1927. De uitvoer daalde van balata met *f* 119.939, van goud met *f* 35.180, van koffie met *f* 491.061, van cacao met *f* 22.032, van rijst met *f* 36.712. Voor een groot deel mag deze daling worden toegeschreven aan den geringen regenval, die slechts 223.8 m.M. bedroeg tegen 757.5 in 1928 en een normaal gemiddelde van 587.7 m.M.

* * *

In „*De Telegraaf*" van 22 Juni, eerste ochtendblad, een interessante brief van Prof. Sleeswijk „*Surinaamsche psychologie*". Het slot volge hier: „Suriname met al zijn moeilijkheden en gebreken en met al zijn verschillende rassen, is van onze overzeesche gebiedsdeelen toch datgene met het sterkst-ontwikkelde Nederlandsche karakter. Laat ons trachten dat te behouden niet alleen, maar het ook nog verder te ontwikkelen."

Curaçao.

De interpellatie—Coljjn.

Wij kunnen tevreden zijn. Nog voor onze wensch ter kennis van het publiek was gekomen, is zij vervuld. De Staten-Generaal hebben gesproken. En waarlijk geen twijfelachtig geluid doen hooren.

De gouverneur heeft volgens een bericht in het *Alg. Handelsblad* de burgerij bedankt voor de medewerking om den toestand het hoofd te bieden ...... na den Venezolaanschen overval.

De poreusheid onzer gevangenis.

Deze komt met den dag meer aan het licht. Vrijdag van verleden week had 't niet veel gescheeld of er waren er weer vier van door gegaan. Toen 's morgens vroeg de gevangenen geleucht werden, miste men er vier, 2 Franschen, 1 Columbiaan en 1 Venezolaan. Van kleeren hadden ze poppen gemaakt, die zij op hun krib hadden gedeponeerd, en waardoor 't hen gelukt is de wachters te verschalken. Onmiddellijk werd met behulp van de politie een onderzoek ingesteld en vond men de heeren in een magazijn bezig naar hun kleeren en papieren te zoeken. Daar geen enkel slot geforceerd was, hebben ze blijkbaar met een valschen sleutel deze weten te openen; terwijl ze ook de kettingen met een zwaren kogel aan 't eind, waarmede ze in hun cellen gebonden waren, blijkbaar zonder moeite hadden weten los te maken. Naar wij vernemen, hadden ze ook nog andere cellen geopend en de daarin opgesloten gevangenen gevraagd of ze zin hadden om er mee vandoor te gaan.

Het is nu toch wel allerduidelijkst gebleken, dat de bewaking in geenen deele afdoende is.

(*A. d. C.*)

Auto's.

De *Amigoe* vermeldt, dat er op Curaçao thans ongeveer 1300 auto's zijn, d.w.z. één op ongeveer 30 inwoners. Ook het gebruik van het rijwiel neemt toe.

Koloniale Raad.

Buiten de aanbeveling van den raad om is tot lid benoemd de heer R. J. Beaujon. De *Amigoe* deelt mee, dat dit verband houden zou met de kennis en ervaring van de bovenwindsche eilanden van den benoemde.

Inkomstenbelasting.

De Mem. v. Antw. deelt mee:

Het aantal aanslagen in de inkomstenbelasting is thans gebracht op ruim 11.000. Dit is bij een vermoedelijk zielenaantal van 45.000, ,25 %, hetwelk ongetwijfeld een redelijk percentage is. De totale aanslag bedraagt ruim *f* 800.000.—. Ten einde evenwel de aanslag zoo volledig mogelijk te kunnen doen, meent ondergeteekende te moeten aandringen op een spoedig totstandkomen van de eigen aangifte, zooals bij Uwen Raad voorgesteld bij de wijziging van de Inkomstenbelastingverordening (Gedrukte stukken zittingjaar 1927 - 1928 - 6). Dat de inning niet altijd gelijken tred houdt met den aanslag, is in hoofdzaak te wijten aan het feit, dat nog niet over bevolkingsregisters beschikt wordt. Dit is ook de reden, dat er veel menschen zijn, die vertrekken zonder hunne belasting te hebben betaald.

Reeds eenigen tijd is het Bestuur diligent om een oplossing te vinden, teneinde van de menigte arbeiders de verschuldigde belastingpenningen binnen te krijgen. Ondergeteekende hoopt binnen korten tijd een wetsontwerp hieromtrent bij den Raad aanhangig te maken. Intusschen zij hier opgemerkt, dat de jongste wijziging van de Invorderingsverordening zeer goede resultaten heeft opgeleverd."

Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschij en Curaçaosche Scheepvaart Maatschij te Curaçao.

De *Amigoe* geeft de onderstaande belangwekkende gegevens:

„Gedurende het jaar 1928 werd de vloot der C. S. M. uitgebreid met zeven tankers, alle met een laadvermogen van circa 2400 ton.

Aan het einde van het verslagjaar bestond de vloot uit 27 tankschepen van c.a. 2400 ton en 4 tankschepen van ca. 2000 ton, waarvan 2 motorschepen zijn.

Voorts hadden wij in de vaart de „President Bolivar" en de „President Gomez" en den lichter „Luetta" (ca. 1400 ton) gesleept door de „Neptunus."

In den loop van het jaar 1929 werden nog 2 tankers, elk van ca. 2250 ton te Curaçao verwacht voor de vaart op Venezuela (deze zijn inmiddels aangekomen).

Het laadvermogen der vloot bedroeg einde 1928 ca. 72.800 tegen 57.500 ton einde 1927. De vervoercapaciteit per dag, die einde 1927 15.700 ton bedroeg, liep, was einde 1928 gestegen tot 21.200 ton.

De van Venezuela aangevoerde hoeveelheid ruwe olie is aanmerkelijk gestegen en wel van 4.733.479.755 K.G. over 1927 tot 6.134.420.260 K.G. gedurende 1928, een stijging van 29½ %.

In totaal werd gedurende 1928 in onze raffinaderij verwerkt 5.769.644.528 K.G. ruwe olie. De dagelijksche capaciteit werd tegen het einde van dat jaar opgevoerd tot 21.000.000 K.G. per dag.

In het jaar 1928 werd in Ladingen uitgevoerd:

Ruwe olie	350.856.812	K.G.
Stookolie	3.569.081.947	„
Gasoline	491.820.591	„
Benzine	724.133.621	„

terwijl voor bunkers aan schepen werd afgeleverd:

Stookolie	526.234.221	K.G.
Gasolie	6.604.594	„
Dieselolie	66.520.256	„

Het aantal employé's in dienst der C. P. I. M. en C. S. M. bedroeg aan het eind van 1928 resp. 437 en 331. Het gemiddelde aantal arbeiders in dienst der C. P. I. M. bedroeg in 1928: 5948. De bemanning der C. S. M. vloot steeg in 1928 tot 1008.

Het bedrag door de C. P. I. M. uitbetaald aan arbeidsloonen en salarissen bedroeg over 1928 *f* 11.861.800, terwijl door de C. S. M. hiervoor werd uitgegeven *f* 3.905.900.

In den loop van 1928 werd een 5 K.M. lange weg aangelegd naar Bullenbaai.

In verband met de uitbreiding der C. S. M.-vloot werd verder voortgang gemaakt met den bouw van steigers op Valentijn, alwaar in 1928 twee steigers voltooid werden.

Het „Koningin Wilhelmina"-dok lichtte in het afgeloopen jaar 45 schepen.

De huizenbouw op Negropont werd met kracht voortgezet.

Aan de huisvesting van arbeiders werd tegemoet gekomen door het bouwen van 3 ijzeren gebouwen bij Suffisant voor Venezolaansche arbeiders. Met het bouwen van een kamp voor Engelsch sprekende arbeiders op Valentijn werd een aanvang gemaakt. Hollandsche arbeiders werden ondergebracht in steenen woningen aan de Bati Panja Baai."

Huisvlijt.

De stichting van wijlen mevrouw Helfrich heeft haar tienjarig bestaan herdacht.

De „Koninklijke" op Curaçao in Venezuela.

Ook het jaar 1928 kenmerkte zich voor Curaçao door een groote activiteit. De verwerkings- zoowel als de opslagcapaciteit werden verder vergroot, terwijl ook de vloot der Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij werd uitgebreid.

De fuel-afscheep van Caracas-baai vond op bevredigende wijze plaats.

Begonnen werd met den bouw van een benzine-installatie en laadstation te Bullenbaai, ten Westen van Willemstad.

Het terrein van de Koninklijke met zijne installaties op Asiento werd door de regeering Emmastad gedoopt.

In Venezuela had er ook in 1928 bij The Caribbean Petroleum Company een aanzienlijke vermeerdering van de ruwe olieproductie plaats, n.l. 2.040.759 K.G. ton, tegen v. j. 1.535.856 K.G. ton.

Bijzondere veranderingen hadden in het bedrijf niet plaats.

De productie van The Venezuelan Oil Concessions Ltd. bedroeg in 1928 5.084.580 K.G. ton, tegen v. j. 2.961.857 K.G. ton.

Naar aanleiding van de toenemende productie op het Lagunillas-veld is de tankinstallatie aldaar uitgebreid.

Te Punta Piedras, ten Zuiden van Maracaibo, werd een nieuwe steiger voor den afscheep van ruwe olie gebouwd.

Voor het vervoer der productie zijn, waar noodig, pompstations opgericht en pijpleiding aangelegd.

Door het aanboren van belangrijke bronnen op het Ambrosia-veld ten Noorden van La Rosa op het einde van het verslagjaar zijn de vooruitzichten aldaar belangrijk verbeterd.

De Colon Oil Corporation werd op 26 Juni 1928 opgericht met het doel, de belangen, die de Koninklijke en het Carib Syndicate in de Colon Development Company hadden, te consolideeren.

Ten einde zoo spoedig mogelijk tot een regel-

exploitatie van de terreinen in het Colon- te komen, wordt thans een pijpleiding van eer 140 K.M. lengte naar de kust van het aibo-meer gelegd. De boorwerkzaamheden met het oog op de totstandkoming van deze uitgebreid.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het „Handelsblad" van 1829.

Juni 1829. — (Advertentie). De Minister voor arine en Koloniën, brengt hiermede ter ken- van de belanghebbenden, dat... naar de Indiën, op den 1 Julij aanstaande te Vlissin- gereed zal liggen, om op dien dag van daar de naar Suriname en Curaçao aan te nemen, s Stoompaket Suriname, waarvan het bevel gedragen aan den Luitenant ter Zee der 1e S. R. van Franck, zijnde het gemelde Stoom- ig... bijzonder geschikt tot het vervoer van giers, en ingerigt, om dezelve gedurende de alle gemakken te verschaffen, en voorts be- tot het medenemen van goederen, gelden, zullende degenen, welke verlangen van die enheid gebruik te maken, om als Passagiers Suriname of Curaçao te vertrekken, zich tot nde tenminste zes dagen te voren, dienen aan elden aan de Directie der Marine te Vlis- en...

Gravenhage, 6 Junij 1829.

De Minister voornoemd,
ELOUT.

(*A. H.* 13 Juni 1929 O.)

Uit den Verren Vreemde.

Hertzog versterkt door den verkiezingsstrijd.

29 is een jaar van verkiezingen. Terwijl ons zelf in de, ditmaal niet zeer spannende, stem- panning leeft, hebben vele andere landen den achter den rug, of is deze, zooals in Britsch- uitgesteld, nadat de onderkoning, lord Irwin, aard had dat de keuze van afgevaardigden wachten op de beslissing over den toekom- n regeeringsvorm, in verband met hetgeen en zal uit het rapport der befaamde Simon- missie.

et Britsche moederland heeft pas zijn verkiezin- gehad, die Mac Donald op de brug hebben ge- cht, door een schitterende overwinning der la- partij en daarop zijn die in Zuid-Afrika ge- , welke aan de labourpartij een bittere teleur- ng hebben bezorgd.

s over deze laatste, dat wij hier wat wilden alen.

samenstelling van den Volksraad was:

Nationalisten of Natten	63
Zuid-Afr. partij of Sappen	53
Labour	18
Onafhankelijken	1
	135

deze verhouding beschikte de leider der Nat- generaal Hertzog, niet over een volstrekte meer- id. Voor de regeering werd dus samenwer- gezocht en gevonden bij de arbeiderspartij, die leiding staat van kolonel Creswell.

stembus heeft de nieuwe samenstelling nu gemaakt:

Natten	77
Sappen	62
Labour	8
Onafhankelijken	1
	148

t aantal Volksraadsleden is uitgebreid, zoodat ee groote parijen hebben kunnen winnen. La- heeft ook nog 10 plaatsen afgestaan. Met de- uitslag heeft Hertzog een volstrekte meerder- gekregen voor zijn partij.

gt in dit feit al een aanleiding om het minis- geheel uit eigen mannen samen te stellen, hier- pleit mede de wijze waarop de kiezers zich labour hebben afgekeerd, waarbij dan ook nog nmerking is te nemen, dat in labour zelf weer groep is te onderscheiden, die Creswell's sa- werking met Hertzog goedkeurde, en een die n de oppositie geplaatst heeft. Van de 8 labour- vaardigden, die gekozen zijn, behooren er nog deze oppositie.

zijn bij de verkiezing verschillende punten van nstelling, tusschen de door Hertzog gevolgde angekondigde politiek, en die, welke door de . P. onder generaal Smuts aangeprezen en in oruitzicht gesteld werd, maar voor den buiten- nder gaat de strijd er om de twee hoofdlijnen. tzog, de man van de beslist Hollandsche, of wil lever Zuid-Afrikaansche richting, Smuts de standder van de àl verder strekkende Britsch- andsche verzoenings- en verbroederingspolitiek. muts voelde zich sterk doordien in de groote en, waar de politiek van den dag meer leeft op het platteland, de aanhangers van zijn partij aan aanhang bleken te winnen en hij verwachtte voordeel van de uitbreiding van het aantal der Volksraadzetels. De eerste berichten over de verkie- zingsuitslagen, die ook uit de steden kwamen waar het kiezerskorps vele Engelschen telt, sterkten die verwachting nog. Maar het binnenland kwam spoe- dig andere verhoudingen aanwijzen; plaatsen, die in den tijd van Botha een Sappenmeerderheid ga- ven en waar Smuts bij de verkiezingscampagne door zijn aanhanges nog hartelijk ontvangen was, ble- ken echter „om" te zijn. De stembus heeft haar grillen; een partij, die aan het bewind is, kan het soms door een enkelen maatregel voor de massa verkerven, zoodat Smuts alle kansen voor de toe- komst niet als afgeschreven behoeft te beschou- wen, maar de Natten zitten in elk geval voor vijf jaren weer veilig.

Voor Engeland is deze uitslag zeker niet prettig geweest. Mac Donald, die vóór alles, zoowel voor het buitenland als voor het binnenland, een staat- kunde van toenadering wil voeren, ziet de Unie van Zuid-Afrika de labourpartij in een hoekje drijven. Een der kwesties, waardoor Hertzog, als premier, in Z. A. aanhang heeft gewonnen, is de oplossing geweest van het vlaggenvraagstuk. Het groote doek voert de Z. A. kleuren en in de bijkomende figu- ren nemen de symbolen der voormalige Boeren- republieken een gelijke plaats in als de Britsche Union Jack.

Heeft de regeering van Kaapstad meermalen een zeer zelfstandige houding tegenover Londen aange- nomen, dit ging bij het sluiten van een handels- tractaat met Duitschland zóó ver, dat men in En- geland sprak van een bevoorrechten van Duitsch- land, te meer omdat kort te voren de voorkeur- tarieven, waardoor Engelsche handelsartikelen be- schermd waren, verlaagd waren. Hertzog is opge- komen tegen de beweerde bevoordeeling van Duitschland, maar dit punt behoorde toch tot een der kwesties, waarover tusschen Sappen en Natten wrijving is blijven bestaan, en de stembus heeft het nu, door de goedkeuring van de natie, bezegeld.

Kan de buitenstaander zich over dergelijke kwes- ties wel een oordeel vormen, minder gemakkelijk valt dit waar 't een vraagstuk geldt, als de natu- rellen-kwestie. Ten opzichte hiervan is men, naar 't ons voorkomt, geneigd eerder het evolutioneele inzicht van Smuts, dan de conservatieve opvatting van Hertzog te deelen. De Z. A. kiezers hebben zich echter anders uitgesproken, of zij hebben aan dit punt niet zóó overwegende beteekenis gegeven, dat het den doorslag heeft gegeven. Smuts wil den po- litieken staat van de zwarte bevolking zich gelei- delijk in vooruitgang laten ontwikkelen. Hertzog wil de kleurlingen wel in Volksraad en Senaat een klein aantal eigen vertegenwoordigers geven, maar op een wijze, die de inboorlingen zelf zoo niet als een vooruitgang beschouwen.

Aangezien voor een dergelijke oplossing de sa- menwerking noodig is van Volksraad en Senaat, in welke laatste de Natten niet over een meerderheid beschikken, ja, dat zelfs voor het aannemen van dergelijke voorstellen in de vereenigde vergadering der beide vertegenwoordigende lichamen een meerderheid van 2/3 vereischt zou zijn, zal deze kwestie, indien men haar in de nu aangebroken regeeringsperiode tot een oplossing wil brengen, wel in een anderen vorm, in een tusschenvorm ter tafel moeten gebracht worden.

Overigens kan men een scherp geteekende Na- tionale politiek verwachten.

De strijd tegen de slaapziekte in Kameroen.

De slaapziekte is een der plagen van de volken van Centraal-Afrika. In aantal grijpt zij op zooda- nige wijze rond, dat de bevolking over uitgestrekte streken er met lamlendigheid door geslagen wordt, en in dezen maakt zij de zieken tot nietswaardige suffers.

Duitschland had in zijn Afrikaansche koloniën een practisch-wetenschappelijke campagne georga- niseerd, die van Berlijn uit geleid werd, terwijl de Berlijnsche geleerden de oorzaken, verschijnselen en bestrijdingsmiddelen ook tot een gezette studie maakten.

In dat gedeelte van Kameroen, dat van Duitsche kolonie Fransch Volkenbondsmandaatland gew den is, hebben de Franschen de taak en de werk- wijze van hun voorgangers overgenomen. Zij zijn zelfs tot de overtuiging gekomen, dat de tot dien tijd toegepaste middelen niet in evenredigheid waren tot den omvang door de kwaal aangenomen.

De oorlog had het volbrachte werk meerendeels te niet gedaan en had aan de ziekte gelegenheid gegeven zich weer eenige jaren onbestreden te ver- spreiden.

Er zijn gebieden, welke men als de bacildragers zou kunnen beschouwen, waar van de onderzoch- ten 46 % als lijdende aan trypanosome zijn bevon- den, andere waar de kwaal ingevoerd is en zich langzaam verspreidt en nog weer andere, die de Fransche geneeskundigen aanduiden als endémo-é- pidémiques waar het aantal zieken in verhouding klein blijft. Toch vinden wij onder deze de gebie- den van Doumé, Bertoua, Nanga Eboko, Yaoundé en Bofia vermeld met 14½ % op een onderzoek aantal van 160.500 inwoners. Ook in streken, die aan de besmette landen grenzen, wordt het onder- zoek nog volbracht, de daar endemisch voorko- mende gevallen worden als niet talrijk opgegeven, maar zij drukken toch nog een dreigend gevaar uit, zoo wordt gesproken van een daar op 329.200 inwoners uitgevoerd stelselmatig onderzoek, dat 2.1 % aangetasten uitwees.

De organisatie van het onderzoek is zoo, dat elke inwoner van de aan de beurt zijnde streek aan dit onderzoek onderworpen wordt, een voor een. Mogen hieraan al een enkele ontglippen, dan is dit zoo erg niet. Naar 't schijnt heeft de bevolking geen bezwaar er tegen, en wanneer dit bereikt is, is een der moeilijkheden voor 't verkrijgen van betrouw- bare cijfers op zijde gezet.

Het terrein waarover de bestrijding gaat, beslaat circa 80.000 K.M²., waarop de bevolking benade- rend slechts 800.000 zielen telt, zoo lezen wij.

Hoewel deze uitgestrektheid wijst op een groot arbeidsveld, beslaat zij gelukkig geenszins geheel Kameroen en een van de bemoeienissen is dan ook het niet geïnfecteerde land vrij te houden. De Fransche dienst, die speciaal is ingesteld tot be- strijding van de slaapziekte, staat onder Dr. E. Jannot. Mag men het optimisme der door hem in- gediende verslagen deelen, dan mag men aan een succesvolle bestrijding gelooven, die uit een belang- rijke vermindering van het aantal slachtoffers, zoowel in de endemisch bezochte landen als in de epidemische haarden, zou blijken.

Mocht de groote inspanning inderdaad met een zoodanig succes worden bekroond, dan zou hier- mede een der zegeningen te prijzen zijn, die de Wes- terling aan het zwarte land heeft gebracht, al zal dit niet geheel belangeloos zijn gedaan, daar het vraagstuk van gebrek aan werkkrachten er nauw mee in verband wordt gebracht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

VACANTIE-EXCURSIE

naar het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam; bij ge- noegzame deelname op *Woensdag 31 Juli*. Uiterlijk 22 Juli moeten opgaven binnen zijn.

Nadere bijzonderheden volgen nog.

HET BESTUUR.

Afdeeling Breda.

INFORMATIE-BUREAU.

Deze afdeeling heeft een Informatie-bureau op- gericht. Inlichtingen over Indië worden elken Maandag van 11—12 uur v.m. verstrekt in een der lokalen van het bijkantoor der Internationale Bank, Wilhelminastr. 39, aldaar.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Ontvangen het Jaarverslag 1928 der Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen, Westeinde 46, Den Haag. Uit dat verslag, dat ter lezing ligt op de lees- tafel onzer vereeniging, blijkt dat bij het einde van het verslagjaar deze nuttige instelling meer dan 100 leerlingen telde.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., meldt, dat de boottrein van het s.s. „Grotius", hetwelk 27 Juni a.s. te Genua verwacht wordt, Vrijdag 28 Juni a.s., des morgens 11 uur, aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

W. Maijer, 1e klerk b. d. S.S. en Tr., Batjanstraat 3, 's-Gravenhage.
R. A. Amade, 1e klerk b. d. S.S. en Tr., Batjanstraat 3, 's-Gravenhage.
E. F. A. M. J. Deetman, Ambt. 4e kl. dienst I. U. en Accijnzen, Westermarkt 19, Amsterdam.
R. Bürghardt, Hoofdagent van Politie 1e kl., Langensalzaustr. 27, Gotha i. Thüringen.
A. H. Baer, Hoofdagent van Politie 1e kl., Gartenstr. 12, Diemitz-Halle.
H. Goudriaan, Hoofdadministrateur burg. ambt. Artillerie, Eschdoornstraat 137, 's-Gravenhage.
Mr. J. R. L. Jansen, Tijd. buitengew. lid v. d. Raad van Justitie te Batavia, Aristoteleslaan 6-8, Zeist.
D. Booden, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Moolenaarstraat 148, 's-Gravenhage.
G. van Heuven, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Laan van N. O. Indië 137, 's-Gravenhage.
A. Franz, Beheerder 1e kl. bij den Pandhuisdienst, Gr. Hertoginnelaan 250, 's-Gravenhage.
D. W. Teders, Politie-opziener bij de Alg. Politie, Van Oldenbarneveldstraat 20, Amsterdam.
D. H. Burger, Ass.-resident bij den Alg. Bestuursdienst, Hugo de Grootstraat 8, 's-Gravenhage.
Ir. P. C. J. Meys, Houtvester bij het Boschwezen, Kaldenkerkerweg 20, Venlo.
H. C. Meezen, Stationscommies bij de S.S. en Tr., Van Speijkstraat 143, Den Haag.
J. P. Unger, Ondercommissaris van Politie, Nicolaïstraat 68, 's-Gravenhage.
J. Dinsbach, Alg. ontv. 3e kl. 's Landskas te Bandoeng; Goudenregenstraat 55F, 's-Gravenhage.
F. Griët, Stationscommies bij de S.S. en Tr., Balistraat 28, 's-Gravenhage.
J. Th. Stins, Controleur 2e kl. bij den P.T.T.-dienst, Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
Mevr. M. van Diest geb. Stins, Commies bij den P.T.T.-dienst, Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
Mej. C. C. Kuhuwael, adj.commies bij den P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 375, 's-Gravenhage.
J. H. Simon, Commies 1e kl. bij de P.T.T., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage. (
K. F. Wieringa, Teekenaar constructeur bij de S.S. en Tr., Van Aerssenstraat 113, 's-Gravenhage.
J. H. Simon, Commies 1e kl. bij de P.T.T., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
P. Jacobs, Ondercommissaris van Politie, Rue du Doyenné 21, Brussel.
A. E. Kleering van Beerenbergh, Stationscommies 1e kl. bij de S.S. en Tr., Obrechtstr. 489, 's-Gravenhage.
Mr. I. Cassutto, Dir. Middelb. Opl.sch. v. Inl. ambt. te Magelang, Laan Copes v. Cattenburch 65, 's-Gravenhage.
Ir. J. van Wely, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Balistraat 88, 's-Gravenhage.
H. van Doornum, Gedipl. gezaghebber bij het B. B., Eikbosscherweg 35, Hilversum.
Ir. H. G. A. Bakhoven, Ing. 2e gl. bij de W. en 's Lands B. O. W., Dr. Bosstraat 4a, Groningen.
M. Huitema, Politie-opz. bij de Veldpolitie, Anthoniusstraat 22, Hengelo.
G. P. J. Kloppers, Gedipl. hoofdtechn. ambt. met den titel van praktijk ingenieur bij de P.T.T., Leuvehaven 157*c*, Rotterdam.
J. B. M. Haanappel, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr., Fr. Valentijnstraat 2, 's-Gravenhage.
M. J. Ruychaver, Ass.-resident van Ketapang, 's-Gravendijkwal, Rotterdam.
W. G. Moggenstorm, Ass.-resident bij het B.B., Van Marnixlaan 55, Amersfoort.
Mevr. S. E. Griët, geb. Smith, Hoofdtelefoniste 1e bij de P.T.T., Balistraat 28, 's-Gravenhage.
Mej. E. A. C. Hanjoel, Onderwijzeres 2e kl. bij O.E.L.O., Hotel Nol in 't Bosch, Renkum.
Mej. E. C. A. Hanjoel, Cont. 2e kl. bij den P.T.T.-di Hotel Nol in 't Bosch, Renkum.
Mej. E. E. C. Blondeau, 1e Commies bij het Ho kantoor D.V.G., Blois van Treslongstr. 37, 's-venhage.
G. F. Lugten, 1e Commies bij de Alg. Rekenka Blois van Treslongstr. 37, 's-Gravenhage.
J. F. van Hoytema, Hoofdingr. bij de W. en 's L B.O.W., Oude Delft 245a, Delft.
W. H. Faintuch, Tijd. wnd. techn. ambt. bij de P.T Pension Nationaal, Beeklaan, Den Haag.
P. Ferwerda, Controleur 1e kl. bij het B.B., Scher straat 27, Haarlem.
Jhr. R. J. M. J. F. E. van Grotenhuis, 1e Luitenant Infanterie, Villa Louise, Gendringen.
J. K. H. Timmer, 1e Luitenant der Artillerie, L. Meerdervoort 197, 's-Gravenhage.
R. Stein, Pol.-opziener bij de Alg. Politie, Eisenbah 67, Eberswalde b/Berlin.
H. M. Weeda, Burg. ambt. 1e kl. Dept. v. Oorlog Sweelinckstraat 109, 's-Gravenhage.
J. Okkerse, Hoofdopzichter der Genie, Voltastraat 's-Gravenhage.
F. J. Couwenberg, Resident van Wonosobo, Laan Poot 262, 's-Gravenhage.
J. W. Nauta, tijd. wd. kantoorhoofd 1e kl. bij de P.T Lindestraat 29, 's-Gravenhage.
Mevr. S. M. E. Grosser, Hoofdtel. 1e kl. tel.kant. So baja, p/a. Puplichuuizen, Grubbenvorst (L.).
Mej. C. S. Hoeke, Telefoniste 1e kl. tel.kant. Soerab Copernicusstraat 74, 's-Gravenhage.
N. E. G. Ayhuwan, Hoofdopzichter bij de S.S. en Copernicusstraat 74, 's-Gravenhage.
V. Obdeijn, Ass.-resident van Indragiri, Hotel Termi Brussel.
W. G. van Seggelen, Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L Hotel de Leeuwerik, Kruisstraat, Haarlem.

MET PENSIOEN:

Jhr. J. J. Boreel, Luit.-Kol. der Infanterie, Pr. Maur laan 106, 's-Gravenhage.
W. F. van der Hoff, Kapitein der Infanterie, W wevershaven No. 32, Dordrecht.
C. H. M. H. Kiès, Kolonel der Artillerie, Frankenslag 's-Gravenhage.
J. H. Ziesel, Wnd. Hoofdambt. v. d. Volkslectuur aanverwante aangelegenheden, Columbusstraat 's-Gravenhage.
J. Jansen, Inspecteur van Financiën 1e kl., Corpernic Laan 104, 's-Gravenhage.
V. H. J. Jansen, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-die Copernicusstraat 267, 's-Gravenhage.
L. J. Steenwinkel, Onderw. 1e kl. bij het O.W.L Rijcklof van Goensstraat 29, 's-Gravenhage.
Mevr. W. Cordia geb. Tengeler, wnd. Commies bij d P.T.T.-dienst, Pension Kennemeroord, Bergen (N.-H
W. J. F. Imandt, Onderwijzer Holl.-Inl. school no. der Verg. „Volksonderwijs" te Tjimahi, St. Gi Waes (België).

Mutatiestaat van 19 tot 26 Juni.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Z. v. Doorn, Opperhoutvester, Leiden, Rapenburg 5. *f* 5	Eigen aanmelding.
P. G. Schreuder, Huize „Zonneschijn", Bakenbergsche Weg 8, Arnhem. *f* 5	Eigen aanmelding.
Dr. C. A. G. Goedbloed, Nijmegen, Groesbeeksche Weg 46. *f* 5	Eigen aanmelding.
L. M. de Vries, Oud onderwijzer 1ste kl., Den Haag, Stokroosplein 12. *f* 5	Eigen aanmelding.
H. Ph. Wirth, Officier v. Gez. 1e kl. N.-I. L., Den Haag, Sweelinckplein 53. *f* 5	Eigen aanmelding.
S. Hettema, Oud Planter, Geestbrugweg 65, Rijswijk (Z.-H.) *f* 5	den heer C. Poortman te Rijswijk (Z.-H.)

Adresveranderingen

F. J. Junius, Ass.-Resident m. v., van: Amsterdam, Singel 309, naar: Den Haag, Heulstraat 17. *f* 5.
J. G. Tjassens Keizer, Administrateur s.f. „Remboen", van: Amsterdam, Singel 250, naar: Keboemen (Bagelen).
P. R. de Rochemont, Oud Kapitein N.-I. L., Amsterdam (O.), van: Prinsengracht 832, naar: Faunhoferstraat 4huis (Watergraafsmeer).
Mr. J. L. Dijkstra, van: Huize De Meeuwenberg bij Voorst, naar: Apeldoorn, Pr. Mauritslaan 3.
P. Ferwerda, Controleur B.B., van: Singkawang, naar: Haarlem, Schermerstraat 27. *f* 5.
Dr. J. J. Smith, Oegstgeest, van: Dorpstraat 64 naar: Endegeesterstraatweg 16.
M. J. Ruychaver, Ass.-Resident, van: Ketapang, naar: Rotterdam, 's-Gravendijkwal 155. *f* 5.
W. G. Moggenstorm, Ass.-Resident, van: Makasser, naar: **Amersfoort, Van Marnixlaan 55. *f* 5.**
H. H. de Cock, Resident, van: Klatten, , naar Den Haag, Statenlaan 54, p.a. B. van Delden. *f* 12.
A. M. Hens, Oud Lid v. d. Raad van Indië, van: Weltevreden naar: Den Haag, Koningin Mariestraat 1 p.a. Mr. W. Brantjes. *f* 5.
F. W. Collard, Scheikundig Ingenieur, Den Haag, van Lubeckstr. 25, naar: Danckertsstraat 19.
E. H. de Nijs Bik, thans Ass.Resident van Groot Atjeh te Kota-Radja.
H. W Stehouwer, thans: Inspecteur van Arbeid te Kota Pinang (S. O. K.)
L. Th. J. Koremans, Oud Kapitein N.-I. L., van: Utrecht, Burg. Reigerstr. 70, naar: Den Haag, Beek laan 341. *f* 5.
Dr. A. J. F. Oudendal, thans te Uithoorn a. d. Amstel (N.-H.). *f* 5.
Rectificatie: K. W. Rauch, Majoor Cav. b. d., Den Haag, Stadhouders*plein* 16.